

MEMÒRIES
DE LA REIAL ACADÈMIA MALLORQUINA
D'ESTUDIS GENEALÒGICS,
HERÀLDICS I HISTÒRICS

Núm. 23

Memòries de la Reial Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics, Heràldics i Històrics
Història: 1ª Època (1953-1955): *Memorias de la Academia Mallorquina de Estudios Genealógicos*. ISSN 1137-6414.

2ª Època (1993-2001) *Memòries de l'Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics, Heràldics i Històrics* ISSN 1137-6406.

ISSN 1885-8600

Periodicitat : ANUAL

Editor: *Reial Acadèmia Mallorquina d'Estudis Històrics, Genealògics i Heràldics*.
<<http://www.ramehg.es/>>

Academia associada al Instituto de España

Director

Dr. Antonio Planas Rosselló, Universitat de les Illes Balears

Consell de Redacció

Dr. Pedro de Montaner Alonso, Arxiu Municipal de Palma

Dr. Miguel J. Deyá Bauzá, Universitat de les Illes Balears

Dr. Miguel Ángel González de San Segundo, Universidad de Zaragoza

Dr. Fernando Sánchez Marcos, Universitat de Barcelona

Dr. Esteban Sarasa Sánchez, Universidad de Zaragoza

La revista es troba inclosa en el catàleg LATINDEX (www.latindex.org)

Incorporada a DICE

Categoritzada a ANEP i CIRC

Indexada a les bases de dades ISOC i *Regesta Imperii*

Allotjada a e-Dialnet: <<http://dialnet.unirioja.es/servlet/revista?codigo=12069>>

La correspondència i remisió d'originals s'haurà de dirigir a :

Reial Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics, Heràldics i Històrics, C/ de la Rosa, 3.
07003 Palma de Mallorca.

© dels autors pels seus articles

Reservats tots els drets. Cap part d'aquesta revista pot ésser reproduïda, emmagatzemada en un sistema d'informàtica o transmesa de qualsevol forma o per qualsevol mitjà, electrònic, mecànic, fotocòpia, gravació o altres mètodes sense previ i exprés permís de l'editor de la revista.

Dipòsit legal PM

Imprès a les Illes Balears per:

Impresrapit S.L.

C/Baró Santa Maria del Sepulcre, 7

07012 Palma de Mallorca

MEMÒRIES DE LA REIAL ACADEMIA MALLORQUINA
D'ESTUDIS GENEALÒGICS, HERÀLDICS I HISTÒRICS

ÍNDIX

Elvira González Gozalo <i>Los trazos murales espontáneos, testimonios arqueológicos de nuestra cultura. El caso de Mallorca</i>	7
M. Carme Coll Font <i>Arnau de Togores: l'empremta del guerrer</i>	23
Antoni Mut Calafell <i>Onomàstica dels participants als actes celebrats a Ciutat de Mallorca l'any 1300 amb motiu de l'actualització de les franqueses i privilegis del Regne promoguda per Jaume II</i>	39
María Barceló Crespí <i>Els Massanet: poder econòmic i prestigi social (segle XV)</i>	79
Miguel Gabriel Garí Pallicer <i>Los horneros de la Ciutat de Mallorca moderna: reproducción y movilidad social</i>	109
Albert Cassanyes Roig <i>La fundació de la Congregació de l'Esperit Sant i la seva tasca de beneficència a l'Hospital General de Mallorca (1598-1605)</i>	125
Miquel Pou Amengual <i>Consum i desmembració de pintura mitològica a l'Alta societat illenca. L'exemple d'un fris d'Acteó i Diana</i>	137
Felipe Rodríguez Morín <i>Sobre la conmoción sufrida por los reaccionarios mallorquines en 1813, a cuenta de una traducción de El Contrato Social de Rousseau</i>	163
<i>Memòria de la Reial Acadèmia d'Estudis Històrics, Genealògics i Heràldics</i>	193

ELS MASSANET: PODER ECONÒMIC I PRESTIGI SOCIAL (segle XV)

Maria Barceló Crespí
Universitat de les Illes Balears

RESUM

Gràcies a la documentació arxivística i, sobretot als protocols notariais, s'ha pogut reconstruir, més o menys, la família Massanet al llarg d'uns vuitanta anys i de vàries generacions. Així, s'ha perfilat l'evolució d'una família rica i amb prestigi social i alhora resseguir, a grans trets, la trajectòria personal dels seus membres en el quefer econòmic, la relació familiar, la dedicació professional, etc. Tot plegat evidencia el poder econòmic i el prestigi de la família Massanet així com el seu ascens social a la Mallorca de la tardor medieval.

PARAULES CLAU: Mallorca, família Massanet, notaris, Santa Ponça.

ABSTRACT

Thanks to archival documentation and, especially, to notarial protocols, it has been possible to partially trace the Massanet family throughout eighty years and several generations. Thus, the evolution of this wealthy and prestigious family has been outlined as have been, simultaneously, the personal economic activity of their members, their familial relationships, their professional development, etc. All together establishes the Massanet family's economic power and prestige, as well as their social ascent in the Majorcan late Middle Ages.

KEYWORDS: Majorca, Massanet family, notaries, Santa Ponça.

La reconstrucció de famílies per a l'Edat Mitjana no és tasca fàcil. Els entrebancs són diversos com és ara la repetició de noms de pila, l'ús d'un sol llinatge, la dificultat de lectura d'alguns documents, la complexitat del contingut dels mateixos, les llacunes per manca de dades per haver-se perdut o fet malbé, la dispersió de la informació en diferents sèries documentals, etc. Això no obstant, hi ha famílies que atesa la importància que assoliren han deixat rastre en els arxius. Una d'elles és la família Massanet.

A partir de documentació extreta, majoritàriament, dels protocols notariais, hom pot fer viure els personatges en el seu context quotidià. Així es pot resseguir, a grans trets, la trajectòria personal en el quefer econòmic (compres, vendes, percepció o abonament de censals), la relació social i familiar, la dedicació professional, els actes més destacats com el contracte matrimonial o el testament, etc.

D'altra banda, mitjançant els inventaris de béns, es pot recrear entre altres coses, l'ambient de la llar amb la relació de tots els objectes domèstics.

Després d'una llarga recerca arxivística s'ha apropiat a cada un dels membres de la família d'una manera més o menys extensa. Al llarg d'uns vuitanta anys i de varies generacions es perfila l'evolució d'una família rica com fou la dels Massanet.

Els Massanet vivien a la zona de Sant Jaume. En un Tall establert el 1449, a la illeta de Sant Jaume pagaven la mare d'en Jaume Massanet 1 lliura, Jaume Massanet 4 lliures, Joan Massanet 3 lliures, Roderic Torrella 4 lliures.¹ A la Talla de 1478 a la illeta d'en Bernat Mateu Massanet, hi contribuïen la muller de Jaume Massanet i el seu fill Bernat Mateu en 4 lliures i la muller d'en Roderic de Torrella en 5 lliures.² A la Talla de 1512, a la illeta de Sant Jaume cotitzaven, entre altres contribuents, la muller de Bernat Massanet en 3 lliures i Jaume Massanet en 1 lliura i 12 sous.³ A tall d'exemple, veiem la quantitat assignada a alguns dels seus familiars i coneguts a efectes de comparació i, per tant, deduir el seu patrimoni. A la Talla de 1478, Joan Porquer, notari, 12 sous; Guillem Ramon de Montçó 1 lliura; Francí de Milià, notari, 1 lliura i 5 sous; Jordi Fortuny de Ruesca 1 lliura i 10 sous; Lleonard Massanet 2 lliures i 10 sous; la muller d'en Blai de Juny i el seu fill 2 lliures i 10 sous; Antoni Colom 4 lliures i 10 sous; Mateu Nét 5 lliures.

1. Antoni Massanet, ciutadà

Més aviat són poques les dades que en coneixem. Fill de Lleonard Huc, casà amb Margalida i fou pare de dos fills, Jaume i Joan.

El seu testament (document incomplet i sense data) va ser escriturat davant el notari Rafel Parera. Manava que el seu fill Jaume cada any el dia dels Difunts portàs a l'església dels predicadors "supra tumulum ubi jacet corpus domine Johannete" muller del ciutadà Francesc Marcer, un paner amb pa cuit per distribuir als pobres a més d'una torticia de cera per cremar sobre la dita tomba. Ordenava al seu fill Joan portàs el mateix i el mateix dia a la clastra de la Seu on hi havia el túmul familiar. Deixava 60 sous als marmessors; 100 sous a Margalida, muller del seu fill Jaume; 100 sous a Antonina, muller del seu fill Joan; 100 sous als nebots Joaneta i Joan Cifre, mercader; 10 lliures a Joan sa Casa, parent; 10 lliures a cada nét; 20 sous a Margalida, dida del seu fill Joan; al fill Jaume, tots els censals que rebia i si moria revertissin al fill Joan; al fill Jaume, tot alou i drets que tenia a la vila d'Inca i si moria passarien a Joan; a Jaume, li deixava la casa prop del monestir de Santa Magdalena on en el moment vivia Joan; a Jaume deixava tots els mobles de la casa on en el moment vivia el testador i Jaume "ad latus ecclesie Sancti Jacobi"; a Joan deixava una casa també al carrer de Sant Jaume que heretà el seu germà Guillem Huc. Hi ha una referència a un germà Mateu Huc, difunt. Els hereus eren els fills Jaume i Joan, i actuaven de testimonis Gabriel Febrer, rector de Sant Jaume, Nicolau Cases, Roderic de Torrella, donzell, i altres.⁴

¹ PONS, Antoni, "Tall per una armada contra corsaris, 1449", *BSAL*, XXIV (1933), p. 20.

² BARCELÓ CRESPI, Maria: *Ciutat de Mallorca en el trànsit a la Modernitat*, Palma, 1988, p. 229.

³ BARCELÓ CRESPI, Maria: *La Talla de la Ciutat de Mallorca, 1512*, Palma, 2002, p. 102.

⁴ ARM, Prot. P-327, ff. 19r-20v.

El 1441, almenys, ja era mort atès que la seva muller consta com a vídua en un acte del divendres 5 de maig d'aquell any en el qual, juntament amb els seus fills, concedia l'alforria a Miquel de divuit anys “*in domo nostra nutricatu*”.⁵

Algunes actuacions de la vídua són les que segueixen. El 27 d'abril de 1443 Pereta muller de Francesc de Boxo, ciutadà, i Margalida vídua d'Antoni Massanet, hereves del seu germà Guillem Huc, ciutadà, i Jaume i Joan Massanet fills de Margalida, venien al mercader Guillem Mateu una part d'una vinya de dues quarterades de l'heretat de Guillem Huc veïnada d'una del dit Mateu, al terme de la Ciutat cap a les muntanyes pel preu de 50 lliures.⁶ Margalida va ser hereva de la seva germana Pereta segons testament fet davant el notari Bernat Sala. El 10 de gener de 1444 va vendre al prevere Martí Roig, beneficiat a l'església de Santa Creu, 6 lliures censals pel preu de 75 lliures per la qual cosa nomenava procurador el seu fill Jaume.⁷ El 15 de febrer de 1447 altrement designava procurador, en aquesta ocasió Arcís Navarro, causídic, per exigir quantitats que li eren degudes.⁸

2. Els fills

2.1. Jaume Massanet, ciutadà

Fill d'Antoni Massanet, ciutadà, i de Margalida. Es desconeix la data de naixença i sí se sap que, almanco, el 1472 ja era mort.

La seva muller era Margalida Torrella, germana del donzell Roderic de Torrella.⁹

La documentació que es refereix a ella, amb al·lusió concreta, ara per ara són dos testaments. El dimecres dia primer de desembre de 1473 Margalida dictava testament davant el notari Joan Porquers. Elegia sepultura a l'església de Sant Francesc “*in tumulo constructo intus capellam Sancti Anthonii ubi quondam vir meus sepultus fuit*”. Desitjava ser portada per pobres amb camisa blanca de drap de llana. Deixava al convent de fra menors (per celebrar cinc-centes misses), a la parròquia de Sant Jaume (d'on era parroquiana), a l'hospital general, a l'hospital dels masells, al monestir del puig de Pollença i al convent de Jesús. Trià per marmassors els seus fills Lleonard i Bernat Mateu que, a més, en serien els hereus. També deixava 10 lliures a la filla Isabel, casada amb Jordi Joan Fortuny, 100 sous al nét Mateu Joan Fortuny Massanet i 15 sous a la néta Magdalena Fortuny Massanet, així com 5 sous a altres parents.¹⁰ Altra cop repetia testament davant el mateix notari, aquesta vegada el 31 de maig de 1492. Gairebé els termes eren els mateixos que havia expressat en l'anterior testament, només hi afegia el gendre Jordi Joan Fortuny entre els marmassors. Morí el dissabte 2 de juny de 1492.¹¹

⁵ ARM, Prot. P-327, ff. 19r-20v. ARM, Prot. A-88, ff. 41v-42r.

⁶ ARM, Prot. A-90, ff. 11r-12r.

⁷ ARM, Prot. A-89, ff. 38r-38v.

⁸ ARM, Prot. P-286, f. 31v.

⁹ Roderic de Torrella maridà amb Francina i foren pares de quatre filles: Bartomeva, Joana, Jòrdia i Francina Àgata. Testà el 27 de novembre de 1471. ARM, Prot. C-157, ff. 3r-6r.

¹⁰ ARM, Prot. P-452, ff. 68r-70r.

¹¹ ARM, Prot. P-454, ff. 207r-208v.

Diferents dades de caràcter social i econòmic situen a Jaume Massanet en el seu context vital. El 24 de gener de 1442 nomenava procurador Guillem Montserrat, notari.¹² Del 3 de setembre de 1443 hi ha una referència de Jaume juntament amb la seva mare Margalida i en relació a 2.000 lliures entregades al seu germà Joan en contemplació de matrimoni.¹³ El propi Jaume exercí de procurador nomenat el 10 de gener de 1444 per la seva mare tant en nom propi com de l'heretat de la seva germana Pereta.¹⁴

Igualment el documentam establint, venent o llogant alguna de les seves propietats o censos. El 17 de juliol de 1444 establia a Jaume Arbós un pati de terra contigu a l'alberg de n'Arbós, situat a la parròquia de Sant Miquel, prop de l'església del Sant Esperit, tingut sota alou d'en Massanet, pel preu de 8 sous censals cada any a pagar per la festa de Sant Joan de juny.¹⁵ Del 27 de març de 1448 data un contracte de lloguer pel qual Jaume Massanet des del dia de Pasqua i durant nou anys llogava a Jordi Sunyer (?), brasser, una algorfa seva situada a la parròquia de Santa Creu, en el carrer de la Morera, pel preu de 31 lliures a pagar cada any per la festa de Pasqua (3 lliures i 10 sous a l'any). Actuaren com a testimonis Francesc Nicolau, pescador, i Jaume Jofre d'Andratx.¹⁶ El dia 5 de novembre de 1457 establia a Martí Penedès, paraire, un corral o tros de pati situat a la parròquia de Sant Jaume a la costa del forn Cremat, a pagar 10 sous anuals¹⁷. El dissabte 19 d'agost de 1458 reconeixia que Pere Bauçà de Sant Joan de Sineu per redimir 7 quarteres de forment censal que pagava cada any per un rafal anomenat rafal Axat (Montuiri) que posseeix sota alou de Jaume Massanet, havia pagat 70 lliures. Els testimonis foren Antoni Salom, mercader, i Pere Rotlan, apotecari. Sembla que el pagament era en relació a la mare Margalida i a la seva tia Pereta.¹⁸ El dimecres 16 de maig de 1459 venia a Joan de Tagamanent, donzell, un tros de pati o corral contigu "*orto seu viridario meo que tenia dins la ciutat in quadam traversia habenti exitum ad vicum Sancti Jacobi et contiguum etiam cuiusdam currallo et viridarii hospicii vestri dicti emptoris*". El pati restava obert pel confrontant del venedor i per això el comprador estava obligat *illud claudere pariete*. El preu de la venda arribà a 10 lliures.¹⁹ El 5 de novembre de 1461 reconeixia estar obligat en 95 lliures al prevere Martí Roig, hereu del prevere Gabriel Moio (?) "*ratione celebraciones certarum missarum quas celebravit pro anima domine Marie, baguina*".²⁰

Jaume va tenir càrrecs en l'administració pública o en institucions. Així el 1451 era conseller per l'estament dels ciutadans. El dimecres 16 de novembre de 1457 els jurats l'elegiren i nomenaren juntament amb Antoni Oliver, mercader, com a regidors i administradors de l'hospital de Santa Catalina.²¹ D'igual manera el 27 de febrer de 1459 Mateu des Clapers, donzell, reconeixia a Jaume Massanet i a Antoni Oliver com administradors i rectors de dit hospital.²²

¹² ARM, Prot. 1.091, ff. 46r-46v.

¹³ ARM, Prot. A-89, ff. 13v-14r. ARM, Prot. A-90, f. 70v.

¹⁴ ARM, Prot. A-889, f. 38v.

¹⁵ ARM, Prot. A-89, ff. 79r-80r.

¹⁶ ARM, Prot. P-286, ff. 33r-33v. Repetit a P-287, f. 33r.

¹⁷ ARM, ECR 494, f. 180r.

¹⁸ ARM, Prot. A-97, f. 156v.

¹⁹ ARM, Prot. A-97, f. 215v.

²⁰ ARM, Prot. M-239, ff. 310r-310v.

²¹ ARM, EU 11, f. 47r.

²² ARM, Prot. A-97, f. 200v.

D'altra banda, el primer dia d'abril de 1465 Jaume junt a Marc Piquer, pagès, establia una societat per set anys. Jaume posava el seu rafal anomenat d'en Pasqual Martí, franc de cens, i dos bous per valor de 8 lliures i 8 quarteres anuals de blat, 6 quartans d'oli i 6 forcs d'all per a la seva alimentació a més de retenir-se les pastures. Marc posava la seva persona i prometia conrar el dit rafal. En el contracte s'afegia que la llavor el primer any l'havia de posar l'amo i es prometien ser fidels un a l'altre.²³

2.2. Joan Massanet, ciutadà

Fill d'Antoni Massanet i de Margalida. Maridà amb Antonina i foren pares de quatre filles: Joaneta, Margalida, Esperança i Elionor. En morir Joan el germa Jaume restà com a curador i tutor de les filles per acord de la cúria del lloctinent.²⁴ Sembla que Antonina, una vegada vídua, es casà amb Guillem Ramon de Montçó, ciutadà.²⁵

Un document del 3 de març de 1443 correspon al contracte matrimonial redactat davant el notari Gabriel Abellà. Romeu Rigolf, ciutadà, i muller Caterina col·locaven la seva filla Antonina en matrimoni amb Joan Massanet, ciutadà. El dot era de 1.500 lliures de les quals 790 eren de present i la resta en censos. L'augment per virginitat era de 375 lliures. Hi consta una referència al mercader Pere de Termes, ciutadà, "*avunculum*" d'Antonina. La novia era menor de vint-i-cinc anys i major de setze. Actuaren com a testimonis el canonge de la Seu Pere de Casis, Gabriel de Loscos, cavaller, Joan Torrella, donzell, Francesc de Comelles, mercader, Gabriel Castanyer, jurispèrit, Bernat de Camponells, donzell, Perot Vivot i Joan de Bas, ciutadans. El 17 de juliol de 1444 encara mancava pagar part del dot.²⁶

És sabut per via indirecta que Joan féu testament davant el notari Bernat Sala el 2 de novembre de 1438. Ara bé, no es conserven protocols d'aquest notari.²⁷

El sogre Romeu Rigolf el 28 d'octubre de 1444 li consignava 90 lliures.²⁸

El 12 de novembre de 1446 es fa esment que el germà i la mare li feren entrega de 2.000 lliures de l'herència del pare que morí intestat.²⁹

En un document de 1456 Antonina és esmentada com a vídua. El 7 de setembre d'aquell any el mercader Agustí de Perafita reconeixia haver rebut d'Antonina, a través de la Taula de la Ciutat, 20 lliures per redempció de 2 quarteres de forment censal que la dita Antonina li feia cada any per la festa de Sant Pere i Sant Feliu del mes d'agost.³⁰ El 3 de gener de 1457 la vídua Antonina venia a Rafel d'Olesa, doctor en lleis, una esclava russa, Maria, de quaranta anys per 81 lliures.³¹ Això no obstant, del 1459 existeix un inventari dels béns de Joan Massanet, fet pel

²³ ARM, Prot. P-314, ff. 37r-37v.

²⁴ ARM, Prot. M-329, f. 246r-247v.

²⁵ En data desconeguda Guillem de Montçó nomenava procurador Martí Torelló àlies Calderer i ho testimoniava el notari Antoni Massanet i Andreu Massot, menor de dies (ARM, Prot. M-412, f. 60). Guillem Ramon de Montçó va testar el dijous 29 de desembre de 1503. Elegí sepultura a la capella de Sant Pere i Sant Jordi del monestir de Santa Clara. S'esmenta la seva muller Joana Salleres la qual cosa planteja que degué casar-se dues vegades. Un dels marmessors va ser l'humanista Teseu Valentí. ARM, Prot. R-580, ff. 43-43v. Repetit als folis 44r-44v.

²⁶ ARM, Prot. A-90, ff. 71r-72r. ARM, Prot. A-89, ff. 78v-79r.

²⁷ ARM, Prot. M-239, f. 324v.

²⁸ ARM, Prot. A-89, f. 102v.

²⁹ ARM, Prot. A-92, ff. 80r-81r.

³⁰ ARM, Prot. M-235, ff. 237v-238r.

³¹ ARM, Prot. M-235, f. 14v.

notari Pere Segura. Es tracta del mateix Joan?³² D'altra banda sí s'explicita la viudetat el 23 de novembre de 1461 quan Jaume Massanet havia de pagar a la seva cunyada Antonina, vídua del seu germà Joan i curadora de les seves filles, certes quantitats en relació al dot, actuant de testimonis Damià de Dameto i Pere Espanyol.³³

3. Els néts i nétes (fills i filles de Jaume i Margalida)

3.1. Bernat Mateu Massanet i Torrella, ciutadà

Es casà amb Coloma, filla d'Antoni Colom qui en el dot, entre moltes altres coses, aportà 9 lliures censals havedores sobre el forn de vidre i altres cases d'Antoni Sala, vidrier.³⁴ Coloma tenia una germana de nom Francina.

Habitava a la casa pairal, ran de l'església de Sant Jaume, on finí els seus dies.

Va ser jurat per l'estament dels ciutadans coincidint, precisament, en un any important que ha passat a la Història entre els més destacats: 1492.³⁵ A través de l'inventari de la seva casa a Ciutat hom té accés a la vestimenta tant de la llar com personal i entre aquesta hi ha dues anotacions clarificadores al respecte encara que sia mitjançant una via indirecta. Diuen així: "*Item la gramalla del dit defunt quant fonc jurat tota de cetí leonat la qual se féu per la alegria e festas de la conquesta del regne de Granada feta per lo Rey nostre señor don Ferrando are benaventuradement regnant*" i "*Item dues mitges gramallas de jurat de drap de llana la mitge de grana e l'altra mitge de morat de grana*". Una i altres peces es guardaven dins un cofre a la sala o entrada de la casa.

El dimecres 25 de gener de 1492 els jurats de la ciutat i regne de Mallorca eren Albertí de Dameto, cavaller, Bernat Mateu Massanet i Joan Bennàsser ciutadans, Gabriel Rovira i Gabriel Segur, mercaders, i Salvador Tomàs, apotecari. Per fer front a les despeses extraordinàries de les festes i actes que en els pròxims dies s'havien de fer segons acord del Gran i General Consell del 23 de gener per la gloriosa victòria que havia permès al rei tenir el regne de Granada, que estava en mans dels infidels, que l'havia ocupat quasi 800 anys, els jurats venien a Gabriel Gual, ciutadà, 64 lliures censals pel preu de 800 lliures. Els testimonis foren Rafel Garcia, advocat de la Universitat, Leonard Massanet, doctor en decrets, Andreu Nét, ciutadà, Jordi de Santacília, donzell, i Jeroni Servià, notari.³⁶

El veiem prendre part en diferents actes de caràcter econòmic, de vegades derivats o en relació als molts censals que percebia.

El 14 de desembre de 1473, en nom seu i de la seva mare Margalida, elegia procurador Antoni Comes de Muro per rebre quantitats que li eren degudes a Sa Pobra, Inca i Binissalem.³⁷ El 6 de gener de 1476 atorgava una donació a favor de Margalida, sa mare, davant el notari Joan Mir.³⁸ El 31 d'agost de 1478 nomenava procurador Pau Mates per a que li cobràs quantitats degudes per part d'un tal Coll de

³² ARM, Prot. S-41b. L'inventari ocupa el llibre complet.

³³ ARM, Prot. M-239, ff. 246r-247v i M-241, ff. 285v-287v.

³⁴ ARM, Prot. T-474, f. 59r.

³⁵ CAMPANER Y FUERTES, Álvaro: *Cronicón Mayoricense*, Palma, 2007, p. 188.

³⁶ ARM, Prot. P-387, ff. 12v-13v.

³⁷ ARM, Prot. P-368, f. 109r.

³⁸ MIRALLES SBERT, José: *Catálogo del Archivo Capitular de Mallorca*, Vol. II, Pergamí 10.096, Palma, 1942, p. 647.

Santa Maria del Camí. Per cada lliura cobrada li entregaria 2 sous.³⁹ Juntament amb el seu germà Leonard el dilluns 26 de novembre de 1487 testimoniava a favor del cosí Jaume Arnau de Torrella. Jaume Arnau, fill de Roderic de Torrella i de Francina, reconeixia que pagaria certes quantitats a la seva germana Bartomeva Joana Jòrdia en contemplació de matrimoni.⁴⁰ El 8 de novembre de 1494 es comprometia amb el seu procurador Macià Sabater de Sineu en dar-li 2 sous per cada lliura que cobràs de censals que li devien.⁴¹

Els Massanet tenien una estreta relació amb Calvià, potser derivada de la possessió de Santa Ponça. El 22 de febrer de 1491 en un inventari de l'església parroquial de Sant Jaume de Ciutat s'escripturà: "*una casulla e dues dalmàtiques de domàs blau guarnides de domàs vert novas forrades de tela blave les quals són stades donades per lo honorable en Bernat Mateu Massanet, ciutadà, ab pacte que tots temps les agen menester per la festa de Sanct Anthoni en la església de Calvià les puxa haver per aquella jornada. Són totes ab son forniment*".⁴²

El 5 de novembre de 1492 (?) establia una societat amb Mateu Martí d'Inca. Bernat Mateu posava quatre-centes cinquanta cabres, compresos alguns castrats i bocs, de la possessió de Santa Ponça i pastures dels seus rafals. A més, havia de donar a Martí cada any vuit quarteres de forment, sis quartans d'oli i sis forcs d'all per a la seva provisió. Martí, per la seva banda, posava la feina. Les ganàncies serien a mitges. Cada un disposaria de vint-i-cinc animals per a ca seva però totes les pells podrien ser d'en Martí. Aquest no podria donar ni vendre cap animal sense el consentiment d'en Massanet.⁴³

Per la presa i compra del moro Bandera, corsari, el 7 de maig de 1492 varen esser taxats tots els que tenien possessions a la Marina tant en el terme de la Ciutat com de la Part Forana. A Bernat Mateu li va correspondre pagar 10 sous, al seu germà Lleonard Massanet li varen assignar dues partides de 10 sous i 5 sous per *lo Pla*, i el cunyat Joan Fortuny de Ruesca 10 sous.⁴⁴

Bernat Mateu Massanet va testar el divendres dia 4 de desembre de 1495. Elegia sepultura al túmul on reposaven els seus pares al convent de Sant Francesc, construït a la capella dita dels Umbert sota invocació de Sant Antoni de Viana i de Sant Antoni de Pàdua. Volia ser vestit amb l'hàbit de Sant Francesc i alhora expressava el desig que li diguessin les misses de Sant Amador al convent franciscà. Els marmessors varen ser el franciscà fra Arnau Bonet que era el seu confessor, la seva muller Coloma, la germana Isabel i el nebot Pere Ignasi Massanet fill del germà Lleonard. Morí el dijous dia 17 del mateix mes "*circa secundam noctis horam*" i el sepultaren el dissabte dia 19 de desembre. Esmentava els seus fills: Jaume (l'hereu), Antonina "*jam adulte*", Margalida "*impuveri*" i Jeroni de vuit anys. Les deixes varen consistir en 5 sous al seu rector; 5 sous als hospital general, de Santa Caterina i dels masells; 5 sous als monestirs de frares i de monges tant de Ciutat com de fora; 2 lliures als marmessors; a la seva dona (a qui reconeixia que aportà 1.500 lliures de dot) la deixava estar a la casa de per vida si no es tornava casar, que hi pogués menjar i beure

³⁹ ARM, Prot. A-100, f. 171v.

⁴⁰ ARM, Prot. C-165, ff. 161r-161v i 162r-162v.

⁴¹ ARM, Prot. P-389, ff. 167r-167v.

⁴² ARM, Prot. N-1, ff. 51r-51v.

⁴³ ARM, Prot. M-411, ff. 182v-183r.

⁴⁴ ARM, Suplicacions 41, f. 201r.

d'acord amb la seva condició; a les filles Antonina i Margalida 1.000 lliures a cada una "*in facie ecclesie*" quan es casassin; al fill Jeroni, que volia fos clergue, li deixava el que li correspongués. En el cas que l'hereu no fos en Jaume, seria en Jeroni, les filles i en darrera instància els nebots Pere Ignasi i Jaume, fills del seu difunt germà Lleonard. Volia que les filles mentre no fossin casades, seguissin alimentades dels béns paterns sense que això minvàs els seus llegats. "*Obiit dictus testator cuis anima requiescat in pace die jovis XVII mensis et anni predictorum circa secundam noctis horam*".⁴⁵

Després de l'òbit, el dimarts 26 de gener de 1496 es procedí a la redacció de l'inventari dels seus béns el qual fou aixecat pel notari Joan Porquers. A l'inventari es feia palès que bona part del seu poder econòmic provenia de la percepció de molts censals a més de les rendes que proporcionava la possessió de Santa Ponça. Actuaren de testimonis Bernat Baulenes, prevere i rector de Sant Jaume, Pere Joan Vivot, donzell, i Antoni Muntaner, mercader.⁴⁶

La seva vídua, Coloma, continuà amb l'activitat econòmica de la família com a tutriu del seu fill. El 1499 admetia deure a Martina, vídua del mariner Lluís Català, 20 lliures. És a dir, 10 lliures que el seu marit Bernat Mateu li llegà en el seu testament i les altres 10 per haver alletat la seva filla. Al mateix temps Martina col·locava la seva filla Joana de set anys per servir a casa dels Massanet durant vuit anys.⁴⁷ La sogra, Margalida, en el darrer testament indicà que els seus dos fills Bernat Mateu i Lleonard havien de pagar 100 lliures a la germana Isabel. Per tant, al marit de Coloma li corresponien 50 lliures la qual cosa era reconeguda per Coloma el dimarts 17 de setembre de 1499.⁴⁸ El dia 19 de novembre de 1499 establia en emfiteusi a Joan Moragues, fuster "*quasdam domos in maxima ruyna constitutas*" sobre les quals, per dot, hi rebia cada any 9 lliures censals que posteriorment es reduïren a 6 lliures i 2 sous que en el moment pagava Antoni Sala, vidrier. Aquest immoble estava situat a la parroquia de Sant Miquel en el carrer que va de la partida dels homes de Barcelona al carrer dels Oms. Confrontava amb carrer públic, corral i casa d'Antoni Sala i casa de Joan de Luna que abans fou del prevere Piris. El preu convingut va ser de 2 lliures a pagar per la festa de Santa Elisabet.⁴⁹ El 28 de gener de l'any 1500 Coloma i el nebot Pere Ignasi (com a hereu de Lleonard Massanet) havien d'entregar a Margalida, donzella germana de Pere Ignasi, 200 lliures censals per indicació de l'àvia Margalida. L'àvia ho indicà als seus hereus (Bernat Mateu i Lleonard) i els hereus d'aquests havien de complir. S'esmenta una llarga llista de censals. El mateix dia, Margalida reconeixia en un altre document haver rebut part de dita quantitat.⁵⁰

El 17 d'octubre de 1516 admetia deure a Pere Vic d'Andratx 64 lliures per compra de blat "*pro nostro proprio servicio*" i per sembrar.⁵¹ El dissabte 5 de novembre de 1519 Coloma, juntament amb els seus fills Jaume i Jeroni i el nebot Pere Ignasi, venia a sor Úrsola Martínez, prioressa del convent de Santa Magdalena i al procurador del monestir el notari Antoni Ferrer, 10 morabatins censals per valor de 4

⁴⁵ ARM, Prot. P-453, ff. 137r-138v.

⁴⁶ ARM, Prot. P-451, ff. 188-193. Repetit a P-454, ff. 176-201. Transcrit i publicat a BARCELÓ CRESPI, Maria: *Aspectes de la vida quotidiana medieval a Calvià*, Calvià, 1996, pp. 30-40.

⁴⁷ ARM, Prot. P-394, ff. 87v-88v.

⁴⁸ ARM, Prot. P-394, ff. 209r-211v.

⁴⁹ ARM, Prot. P-394, ff. 280r-281r.

⁵⁰ ARM, Prot. T-836, ff. 115r-118v, T-837, ff. 59v-60r i 61r i T-880, ff. 59r-61v.

⁵¹ ARM, Prot. R-1.010, f. 36r.

lliures (8 sous el morabatí). Les posseïen per alou sobre una casa situada just a la vora de l'església de Sant Jaume. Dita casa confrontava amb l'església parroquial, dues vies públiques, és a dir el carrer major de Sant Jaume i la travessa abans dita d'en Boxo i ara de Jaume Massanet, i per altra part amb la pròpia casa de Jaume Massanet. El preu va ser de 50 lliures.⁵²

En la vida familiar la possessió de Santa Ponça ocupava un lloc destacat. El dimecres 16 de novembre de 1496 Coloma venia al sastre Joan Vilar tota la llana de les ovelles i anyells de la possessió.⁵³ El dilluns 8 d'octubre de 1498 llogava al seu gendre Macià Borrassà la possessió de Santa Ponça durant set anys i set esplets a comptar des de la pasada festa de Sant Miquel. En un dels capítols del contracte s'indicava que ella i els seus infants hi tendrien ús i habitació en temps de morbo.⁵⁴ El 21 de març de 1499 arrendava Santa Ponça a Agustí Serralta i Joan Espanyol, ciutadans i ho tornava fer el 26 d'agost de 1500.⁵⁵ El primer dia d'abril de 1501, de bell nou, tornava llogar Santa Ponça en aquesta ocasió a Joan Ferrer i als seus fills Bartomeu i Pere per cinc anys.⁵⁶ Val a dir que els capítols de tots aquests contractes són força interessants.

Després de la mort del marit tingué la necessitat de comptar amb un procurador. El dia 11 d'agost de 1496, tant en nom propi com a tudriu i curadora del seu fill Jaume, escollia procurador el seu gendre Macià Borrassà.⁵⁷ I el 19 d'octubre del mateix any nomenava per al mateix mester Rafel Mascaró, notari.⁵⁸

D'altra banda, Coloma, juntament amb la seva germana Francina, donzella, el 3 d'agost de 1505 rebien 24 quarteres de forment censal entregador per la festa de Sant Pere i Sant Feliu del mes d'agost, per part de "*los Barçalons*" d'Algaida. A Coloma li corresponien 14 quarteres i a Francina 10 quarteres.⁵⁹

A casa, Bernat Mateu tenia alguns llibres entre els que destacaven una Bíblia, obres de Ramon Llull i una art de manescalia.⁶⁰

3.2. Leonard Massanet i Torrella, ciutadà, doctor en decrets († 1494)

De vegades anomenat Lleonard Huc.

Maridà amb Isabel Nét i Pont, filla de Mateu Net i Pacs i d'Abdon Pont aquesta natural d'Inca.⁶¹ Isabel era germana de Mateu⁶², Francí, Guillem, Huguet,⁶³

⁵² ARM, Prot. C-322, ff. 27r-33r.

⁵³ ARM, Prot. P-391, ff. 195r-195v.

⁵⁴ ARM, Prot. P-393, ff. 173r-176v.

⁵⁵ ARM, Prot. P-393, ff. 173v-176v. i P-394, ff. 84r-87v.

⁵⁶ ARM, Prot. P-443, ff. 89r-92v. Repetit a P-435, ff. 44v-46v.

⁵⁷ ARM, Prot. P-391, ff. 109r-109v.

⁵⁸ ARM, Prot. P-391, f. 172v.

⁵⁹ ARM, Prot. P-401, ff. 68v-69r.

⁶⁰ HILLGARTH, Jocelyn, *Readers and books in Majorca, 1229-1550*, Vol. II, París, 1991, p. 593.

⁶¹ La muller de Leonard Massanet estava emparentada amb diverses famílies de l'oligarquia ciutadana com són els llinatges Pacs, Nét, Quint, Pont, Espanyol, Genovard, Dameto... que aunaven poder econòmic i prestigi social. A més, alguns dels seus membres destacaren en la promoció de la cultura o en l'interès per les lletres. Així, a tall d'exemple, la seva àvia paterna era germanastra d'Agnes de Pacs i Segarra, el seu pare era cosí del canonge i humanista Esperandéu Espanyol i Pacs i de Francescquina Espanyol i Pacs, mare del canonge i lul·lista Gregori Genovard i Espanyol.

⁶² BARCELÓ CRESPI, Maria; COLL TOMÁS, Baltasar, ROSSELLÓ BORDOY, Guillem: *Espanyols i Pacs. Poder i cultura a la Mallorca del segle XV*, Palma, 1999.

⁶³ Mateu Nét, ciutadà, el 1482 és casa amb Francina i foren pares de Mateu, Joana, Abdon i Isabel. ARM, Prot. T-489, ff. 15r-16r i T-480, f. 50r.

Pere, Margalida⁶⁴ i Magdalena, aquesta darrera casada amb Miquel de Juny. Aportà un dot de 1.800 lliures, mostra del poder econòmic de la família.

Sabem que Isabel testà el 2 de maig de 1472⁶⁵ i ho tornaria fer el dilluns 9 de juliol de 1487. En aquest darrer testament elegia sepultura al convent de Sant Francesc, al túmul del seu marit. Manava celebrar les 33 misses de Sant Amador, la missa de mossèn Negrell i de la Sirventa. Deixava 5 sous a l'hospital general i altres 5 sous al rector de la seva parròquia. Els marmessors eren els seus pares Mateu i Abdón i el seu marit Lleonard. Feia gràcia a la seva Juliana, de nació de tàrtars, indicant-li que servís als seus hereus durant deu anys i després pagant 50 lliures seria lliure, franca i alforra. Els hereus serien els seus fills. Morí el dilluns 27 d'agost "*circa videlicet septimam noctis horam*".⁶⁶

Lleonard i Isabel foren pares de dos fills i de tres filles: Jaume, Pere Ignasi, Isabel, Margalida i Magdalena.

Tornà casar-se, en segones núpcies, amb Caterina la qual aportà un dot de 3.000 lliures. Caterina, ja vídua, havia estat esposa de Pere Miró, cavaller, amb qui tingué un fill Domingo Miró, donzell. Lleonard i Caterina el primer dia d'agost de 1492 reconeixien que Jaume Berard Ballester, ciutadà i receptor de les pecúnies de Manacor, els havia entregat 200 lliures per redimir 16 lliures censals que cada any estava obligada la Universitat manacorina.⁶⁷ El 1512 Caterina ja era morta.⁶⁸

Lleonard exercí diversos càrrecs públics com és ara lloctinent d'assessor del veguer, assessor del batle, jurat del regne, advocat de la Universitat.⁶⁹ Precisament pel càrrec d'assessor del batle de la ciutat el 7 de juny de 1469 el rei Joan, des de Tarragona, enviava una carta al lloctinent en referència a una querella existent entre "*fidelis nostri Leonardi Massanet decretorum doctoris*" i Gabriel de Verí, doctor en lleis. El monarca, a Tarragona estant, el 30 de juny insistia en que "*lo dit micer Massanet metau en possessió del dit ofici*".⁷⁰ El 23 de desembre de 1481 els jurats l'elegiren per advocat de la Casa de la Universitat, juntament amb Rafel Garcia, doctor en lleis.⁷¹

Pel que fa a actuacions relacionades amb els parents el dimecres 27 de novembre de 1471 era designat com a marmassor per part del seu oncle Roderic de Torrella, donzell. L'oncle, en el testament, deixava "*ad expensas hereditatis mee*" que els marmessors (la seva esposa Francina i el nebot Lleonard) "*providentur in Roma et in ecclesia Sanctorum Petri et Pauli*" fecin celebrar onze misses per les ànimes del Purgatori per la qual cosa reservava 1 ducat d'or moneda romana. Per la marmassoria Lleonard rebria 50 lliures.⁷² El dilluns 26 de novembre de 1487 els germans Lleonard i

⁶³ Va contreure matrimoni amb Catalina Serralta i tingueren, almenys, un fill Pere Joan Nét i Serralta.

⁶⁴ Del 29 de març de 1519 consta una dada sobre el dot de Margalida Net i Pont. ARM, Prot. V-287, f. 39r.

⁶⁵ ARM, Prot. A-76, ff. 112r-113r. Repetit a ff. 305r-306v.

⁶⁶ ARM, Prot. P-454, ff. 385r-386r.

⁶⁷ ARM, Prot. P-439, ff. 94r-95r i 350r-351r.

⁶⁸ ARM, Prot. B-135, ff. 19v-21v.

Domingo Miró era cunyat de Gaspar Tomàs i de Nicolau de Pacs (?), un i altre membres destacats de l'oligarquia ciutadana.

⁶⁹ PLANAS ROSSELLÓ, Antonio: "Los juristas mallorquines del siglo XV", *Memòries de l'Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics, Heràldics i Històrics*, 7 (1997), p. 43.

⁷⁰ ARM, LR 72, ff. 71v-73r, 96v-98r i 98v-99r.

⁷¹ ARM, EU 19, f. 177r.

⁷² ARM, Prot. C-157, ff. 3r-6r.

Bernat Mateu Massanet eren testimonis a favor del seu cosí Jaume Arnau de Torrella.⁷³

Pel que es refereix a l'activitat quotidiana, a part dels seus càrrecs públics, Lleonard es presenta sobretot com una persona benestant que gaudeix d'unes rendes importants. El dia 3 de juny de 1474 Rafel Martí, brasser, li feia donació d'unes cases seves situades a la parròquia de Santa Creu a la travessa d'en Jordi Mir, paraire.⁷⁴ El dia 12 de maig de 1480 venia a Joan Ferrer, habitador del terme de Ciutat i oriünd d'Alaró, i a la seva muller Antonina, una alqueria amb rafal contigu en el terme de Marratxí per 270 lliures més algunes càrregues censals.⁷⁵ El 16 d'octubre de 1490 Joaneta, vídua de Joan Cifre, li donava tots els seus béns presents i futurs però es retenia l'usdefruit de per vida.⁷⁶ El 24 d'agost de 1491 es produïa la venda de 24 lliures censals atorgada per Tomàs Desbach a favor de Lleonard Massanet davant el notari Miquel Abellar.⁷⁷ El 1499 mantenia una qüestió per una vinya la qual pagava cens de 4 lliures i 10 sous a Joan Pont i muller Caterina.⁷⁸ El 13 de febrer de 1502 reconeixia que Nicolau de Quint, donzell, li entregà 32 lliures a complement de 37 lliures i 10 sous que li devia.⁷⁹

Com era habitual la gent benestant de la societat del moment posseïa esclaus que a l'hora d'aconseguir l'alforria adoptaven el llinatge de l'amo. El dilluns 13 d'agost de 1492 Joan Massanet "*servus*" de Lleonard Massanet nomenava procurador Pere Cortal, teixidor de llana i lli a efectes d'aconseguir la llibertat.⁸⁰

El 3 d'agost de 1471 Jaume Mercer l'elegia en advocat seu pagant-li de salari 4 lliures a l'any.⁸¹

El mateix any de 1471, el 27 de novembre féu testament el seu oncle Roderic de Torrella, donzell. L'elegí marmassor i li llegà 50 lliures.⁸²

Altres dades, si més no curioses, situen Lleonard en altres vessants de la seva vida social. El 15 d'octubre de 1484 actuava com a procurador de Pere Sabater, canonge i capellà de la capella real a més de rector de la parròquia de Porreres i beneficiat a l'església de Santa Fe.⁸³ El primer dia d'agost de 1492 reconeixia a Jaume Berard, ciutadà, com a receptor i col·lector de les pecúnies de la Talla de la quitació de la vila d'Inca.⁸⁴ El 6 de febrer de 1499 donava a Berenguer de Santa Cília, cavaller, "*quendam cameram quam habeo*" en el monestir de Santa Magdalena d'acord amb la prioressa. Tot plegat no deixa de ser un poc sorprenent.⁸⁵

⁷³ ARM, Prot. C-165, ff. 161r-161v i 162r-162v.

Roderic de Torrella i Francina foren pares d'un fill Jaume Arnau, l'hereu, i de dues filles Bartomeva Joana Jòrdia i Francina Àgata. Jaume Arnau de Torrella maridà amb Margalida i foren pares de dos fills, Pere i Joanot. ARM, Prot. G-176, ff. 2v-3r i 3v-4r.

⁷⁴ ARM, Prot. M-419, ff. 39v-40r.

⁷⁵ ARM, Prot. P-375, ff. 62v-64r.

⁷⁶ ARM, Prot. M-587, ff. 31v-32r.

⁷⁷ MIRALLES SBERT, José: *Catálogo del Archivo Capitular de Mallorca*, II, Pergamí 10.216, Palma, 1942, p. 661.

⁷⁸ ARM, Prot. P-449, ff. 54r-54v.

⁷⁹ ARM, Prot. M-591, ff. 32v-33r.

⁸⁰ ARM, Prot. P-387, ff. 94v-95r.

⁸¹ ARM, Prot. P-366, f. 82r.

⁸² ARM, Prot. C-157, ff. 3r-6r.

⁸³ ARM, Prot. P-379, ff. 123r-124r.

⁸⁴ ARM, Prot. P-387, f. 88v.

⁸⁵ ARM, Prot. P-384, f. 21v. En aquest document consta una referència interessant a un "*turribulum argentem*" que la monja Joana Bac manà fer "*ad opus ecclesie dicti monasterii*".

El dilluns dia 21 de setembre de 1472 Lleonard feia testament que escripturà el notari Joan Castell. Nomenava com a marmessors Joan Sa Casa, canonge de la Seu, la seva mare Margalida i el seu germà Bernat Mateu. Elegia sepultura al convent de Sant Francesc, a la capella de Sant Antoni de Pàdua on hi havia enterrat el seu pare i altres avantpassats. Vestiria l'hàbit de Sant Francesc pel qual deixava 100 sous al convent. Llegava 5 sous a l'església parroquial de Sant Jaume o en la que es trobaria el dia de la seva mort; 5 sous per a les obres de la Seu; 5 sous a les obres de l'hospital general "*noviter constructi*"; 5 sous als homes pobres de l'hospital de Santa Caterina; 5 sous per a les obres de l'església i convent de Sant Francesc; 5 sous per a les obres del convent de Sant Domingo; 5 sous al convent de Santa Maria de Jesús fora murada; 5 sous a les obres de l'església i convent del Carme; 100 sous a cada un dels marmessors.

Expressava el desig que dits marmessors fecin celebrar per a la seva ànima en aquestes esglésies o convents les trenta tres misses de Sant Amador per la qual cosa deixava 40 sous i volia que les diguessin entre el dia del seu òbit i el de la sepultura.

Entre les deixes cal esmentar 10 lliures a la seva Mare Margalida; 100 sous a la seva germana Isabel; reconeixia a la seva muller Isabel Nét el seu dot i l'augment i li deixava 100 lliures més 25 sous pels vestits de dol. Volia que cada una de les seves filles rebessin 500 lliures a satisfer "*tempus nubciarum et non ante*" i que fossin alimentades pel seu hereu. L'hereu seria el primer fill mascle per néixer "*pregnatum quem dicta domina uxor mea in utero suo gerit*" i si moria el segon i si no el tercer i si no el quart o els que venguessin "*ex dicta uxor mea vel alia legitima coniuge*". En cas extrem seria la seva mare Margalida si encara visqués i si ja fos morta el seu germà Bernat Mateu i si aquest ja fos mort el seu primer fill mascle i si no el segon i així successivament i si no les seves pròpies filles que pogués tenir i si de cas els fills d'aquestes tant mascles com femelles i en darrer cas la germana Isabel i els seus fills si en tenia. En darrera instància s'esmenta Esperança, donzella, filla del difunt Joan Massanet, i els seus. Complicada successió en l'herència amb la finalitat d'assegurar-la en el llinatge Massanet.

Designava com a tutors i curadors dels seus fills en cas de que morís, la seva mare i el seu germà Bernat Mateu. De tot plegat en foren testimonis Pere Descatlar major de dies, cavaller; Andreu Massot, paraire; Bartomeu Ferrando major; Bartomeu Canet, blanquer, Joan Moranta, major, paraire; Arnau Trobat, corredor d'Orella; Tomàs Pelegrí, notari habitador a Lluçmajor; Francesc Pelegrí de Lluçmajor i Joan Castell, notari.⁸⁶

Tornà testar davant el notari Mateu Terrassa el 23 de maig de 1475.

Morí el 1494 a la possessió de Santa Ponça on anà en temps de morbo.⁸⁷

Un cop ja mort els hereus esdevingueren els cobradors dels censos que abans percebia el pare. Una dada del 20 d'abril de 1495 assabenta que Mateua, vídua de Jordi Cortei, picapedrer, després casada amb el mariner Francesc de Pisa, tenia unes cases a la parròquia de Sant Nicolau que pagaven cens de 2 lliures anuals als hereus de Lleonard Massanet, doctor en lleis, per la festa de Santa Maria de març.⁸⁸

⁸⁶ ARM, Prot. C-173, ff. 174r-177v.

⁸⁷ ARM, Prot. P-451, f. 176v.

⁸⁸ ARM, Prot. T-446, ff. 62v-63r.

3.3. Isabel Massanet i Torrella

Maridà amb Jordi Joan de Ruesca o Ruesta, donzell (Fortuny de Ruesca).

D'Isabel gairebé no es coneixen dades. Potser es tracti d'ella quan en un Noticiari del segle XV una notícia referida al dimecres 23 de juliol de 1488 diu que morí "*uxor Joannis Furtuny de Rohesca*".⁸⁹

4. Les nétes (filles de Joan i d'Antonina)

Els seus noms eren Margalida, Joaneta, Esperança i Elionor. Es desconeix la data de naixença i per quin orde.

El dimecres 25 d'abril de 1470 Margalida d'acord amb la mare, parents i Joan Berard, doctor en lleis, Pere Safortesa i Antoni Aixartell, ciutadans, es col·locava en matrimoni amb Antoni Massot, mercader, fill d'Andreu Massot també mercader. El dot va consistir en 800 lliures a les que s'afegiren 200 més per la virginitat.⁹⁰

El 16 de març de 1478 Esperança, donzella, feia donació a Leonard Massanet "*consobrino germano meo*" de diversos béns i drets que tenia i podia tenir. Això no obstant, es retenia 100 lliures per "*omnes meas voluntates*". Feia constar que era menor de vint-i-cinc anys i major de vint-i-dos.⁹¹

Una dada envers censos referida a una de les filles, Joaneta, del 23 de novembre de 1461 indica que era major de dotze anys i menor de vint-i-cinc. L'oncle Jaume s'encarregà de pagar certes quantitats envers el dot. Actuaren de testimonis Damià de Dameto i Pere Espanyol.⁹² Sembla que Joaneta es casà amb Antoni Aixartell, ciutadà.

5. Els renéts i renétes (fills i filles de Bernat Mateu Massanet i de Coloma Colom)

5.1. Jaume Massanet i Colom, ciutadà

Com a hereu del seu pare, habitava a la casa pairal que confrontava amb la plaça de Sant Jaume. Degué néixer entorn a 1495.

Va contreure matrimoni amb Elionor, filla de Bernat Sunyer, ciutadà, i de Jerònia Miquela.⁹³

No disposam de gaire notícies i en tot cas el vinculen amb diferents activitats de caire econòmic. El 16 de març de 1518 Pere Basset, flassader, li venia junt a la seva mare Coloma, un mul bo de pèl roig, de quatre anys, per llaurar i moldre. El preu era de 24 lliures. A Jaume se l'esmenta com a menor de dies.⁹⁴ El dilluns 6 de febrer de 1520 acceptava deure al seu cosí Jaume Massanet (10 lliures pel preu d'un brau arec que li comprà el qual prometia pagar per la festa de Tots Sants. Un dels testimonis era

⁸⁹ MUNTANER, Joan: "Un noticiari de finals del segle XV", *BSAL*, XXVI (1953), p. 31.

⁹⁰ ARM, Prot. F-79, ff. 21v-22v.

⁹¹ ARM, Prot. P-375, f. 26v.

⁹² ARM, Prot. M-239, ff. 323r-324r i 324r-325r. ARM, Prot. M-241, ff. 285v-287v. ARM, Prot. M-242, ff. 27r-28r.

⁹³ ARM, Prot. M-780, f. 163r.

⁹⁴ ARM, Prot. A-179, ff. 15r-15v.

l'altre cosí Pere Ignasi Massanet. En el mateix document apareix una referència d'haver venut les pastures de la possessió de Santa Ponça a Joan Carbonell, habitador del Pla de Sant Jordi.⁹⁵ El 20 d'agost del mateix 1520 Jaume Massanet, ciutadà, tant en nom seu com en el de la seva mare Coloma, reconeixia haver rebut de Joan Pou de Santanyí 4 quarteres de forment que cada any li portava a casa seva a Ciutat per la festa de Sant Pere i Sant Feliu.⁹⁶ El 12 d'agost de 1524 rebia per part d'Onofre Veny de Petra, conrador, 10 quarteres de forment censals bo i porgat.⁹⁷

Una dada del 3 de novembre de 1508 fa saber que, per part dels jurats, se li concedí la col·lecta de la vila d'Inca essent-ne testimonis Joan Morell i Pau Ferrando, ciutadans.⁹⁸

El divendres 3 d'agost de 1526 Jaume i la vídua Antònia Bonnina venien a Sebastià Ribot, teixidor de llana, una algorfa de la dita Antònia situada en el carrer dels Àngels a la parròquia de Sant Jaume⁹⁹.

La possessió de Santa Ponça procurava a la família importants recursos.¹⁰⁰ El 15 de maig de 1517 reconeixia a Pere Vic d'Andratx haver estat en altre temps arrendador de Santa Ponça.¹⁰¹ El dia 9 de desembre de 1521 venia a Joan Nadal, paraire, tota la llana de les seves ovelles de Santa Ponça "*ad forum currallorum platee Quarterie*" i el trasllat a Ciutat correria al seu càrrec.¹⁰² El dilluns 9 de desembre de 1521 Jaume feia venda al paraire Joan Nadal de la llana de les seves ovelles de dita possessió "*ad forum currallorum platee Quarterie*". El trasllat de la llana a Ciutat, pel mes de maig, aniria a càrrec d'en Massanet. El valor va ascendir a 12 lliures i 8 sous a pagar per Carnestoltes.¹⁰³

Sobre la possessió de Santa Ponça es coneixen varis contractes agraris tant pel que afecta a les terres com al bestiar. Un d'ells és del 17 de març de 1516 que varen subscriure Jaume Massanet i Joan Lluc Roig de Sant Joan de Sineu en el moment habitant a la parròquia de Calvià durant quatre anys i quatre esplets. Els capítols del pacte detallen les competències i les obligacions de cada un dels contractants.¹⁰⁴

El dimarts dia 4 de gener de 1519 Jaume, menor de dies, establia un pacte amb Guillem Riudavets, pagès del terme de Calvià. Jaume "*posava trescentes y deu ovelles en les quals són compresos dos mardans e dos squellers e hun tuhís de mardà e vint-y-nou picarols o sonays*" així com les pastures de la possessió de Santa Ponça. Un altre pacte afectava a dues-centes vint cabres salvatges i cent cabres ximpls. El pagès hi posava la seva persona i la feina "*per governar y conrar aquell dit bestiar*". Els pormenors del pacte són certament interessants.¹⁰⁵

El 18 d'agost de 1522 llogava l'esmentada possessió a Pere Bordoi, paraire, i a Pau Rebassa, mercader per un temps de cinc anys i cinc esplets a partir de la pròxima festa de Sant Miquel. El preu convengut era de 110 lliures cada any a pagar la

⁹⁵ ARM, Prot. G-176, ff. 7v-8r.

⁹⁶ ARM, Prot. G-176, ff. 30r-30v.

⁹⁷ ARM, Prot. R-1.011, f. 120r.

⁹⁸ ARM, Prot. M-734, ff. 43r-43v.

⁹⁹ ARM, Prot. R-593, ff. 57r-57v.

¹⁰⁰ BARCELÓ CRESPI, Maria: *Aspectes de la vida quotidiana medieval a Calvià*, Calvià, 1996.

¹⁰¹ ARM, Prot. R-1010, f. 36r.

¹⁰² ARM, Prot. G-176, f. 56r.

¹⁰³ ARM, Prot. G-176, ff. 56r-56v.

¹⁰⁴ ARM, Prot. E-21, ff. 1r-6r.

¹⁰⁵ ARM, Prot. N-32, ff. 115r-118v.

meitat per Nadal i l'altra meitat per Sant Joan de juny. En foren testimonis Gerald Pont i Joan Vivot, ciutadans. S'indica que Jaume era major de vint-i-cinc anys.¹⁰⁶

Un altre contracte d'arrendament de dita possessió és el que va signar el 1524 amb Miquel Estalles i Tomàs Avellà, habitants de la parròquia de Calvià per un període de cinc anys (no sempre es complien). S'hi especifiquen tot tipus de detalls com són el bestiar fins i tot les abelles, els conreus, els guarets, la palla, les magranes i els codonys, els sestadors, les eines, l'empriu a l'aigua de la cisterna, etc.¹⁰⁷

5.2. Jeroni Massanet Colom, clergue

Una dada del 7 de febrer de 1513 el situa testimoniant en el testament d'Angelina, vídua de Gabriel Gual, ciutadà.¹⁰⁸

5.3. Margalida Massanet Colom

El dijous 11 d'abril de 1504 es col·locà en matrimoni amb Mateu Nét, fill de Mateu Nét, ciutadà, aportant un dot de 1.300 lliures.¹⁰⁹ El marit era parent seu la qual cosa evidència una vegada més l'endogàmia.

El 16 d'octubre de 1506 la seva mare Coloma, davant el notari Gaspar Esteve, es comprometia a proveir "*in potu et in cibo in domo dicte Columbe Margaritam filiam suam et uxorem dicti Mathei Net dum tamen steterit sanam et extra lo pertaratge* mentre el gendre *steterit extra presentem regnum*".¹¹⁰

5.4. Antonina Massanet Colom

El contracte matrimonial d'Antonina amb Macià Borrassà, ciutadà, data del dimarts 3 de maig de 1496. Antonina aportava un dot de 1.300 lliures que comprenia una llarga relació de censos a més de quartans d'oli.¹¹¹ Macià tenia un germà Joan, ciutadà.¹¹²

¹⁰⁶ ARM, Prot. G-176, ff. 51v-52r i Prot. R-1.011, ff. 120v-121r.

¹⁰⁷ ARM, Prot. R-1.011, ff. 129r-133v.

¹⁰⁸ ARM, Prot. N-29, f. 59v.

¹⁰⁹ ARM, Prot. P-417, ff. 379r-380v.

¹¹⁰ ARM, Prot. E-32, f. 65r.

¹¹¹ ARM, Prot. P-391, ff. 60v-61v. ARM, Prot. P-395, f. 90v.

¹¹² ARM, Prot. P-443, ff. 146r-146v.

6. Els renets i renetes (fills i filles de Lleonard Massanet i Torrella i d'Isabel Nét i Pont)

6.1. Pere Ignasi Massanet i Nét, ciutadà

Nascut en la dècada dels anys setanta del segle XV (entre 1475 i 1477), era fill i hereu de Lleonard Massanet i d'Isabel Nét.¹¹³

Prengué per muller Dominga Puigdorfila, filla d'Antoni i Antonina ja difunts, i el contracte matrimonial data del dilluns 29 de gener de 1504. Dominga comptava amb el consentiment de la seva germana Peronella i del cunyat Joan Miró, cavaller, i també d'una altra germana (no sabem el nom) i el cunyat Bartista de Bonapart. El dot de la núvia ascendia a 1.000 lliures la meitat de les quals eren en censos més altres 100 lliures.¹¹⁴ Ben aviat sorgiria un litigi entre les germanes per la quantitat del dot.¹¹⁵ El 10 de gener de 1510, davant el notari Miquel Morro, Pere Ignasi reconeixia que Dominga li féu entrega de 1.100 lliures, o sia 500 lliures corresponents a 40 lliures censals més 4 quarteres de forment, i 600 lliures sobre una alqueria situada en la parròquia de Montuïri.¹¹⁶

El segon dia de març de 1497 Pere Cortal, teixidor de llana i lli, cedia a Pere Ignasi Massanet un hort amb dret a la síquia de la Ciutat “*in loco de la Perellada dels arcs*” fora murada que confrontava amb *vico* dels Arcs, el torrent de la Riera, camí públic a La Real i altres horts.¹¹⁷

Pere Ignasi el 1497, aleshores menor de 25 anys i major de 20, afrontava despeses derivades d'herències familiars. El 21 de febrer per pagar certes quantitats a la seva germana Isabel venia 4 lliures, 16 sous i 15 diners que cada any, en dos terminis, li feia la Universitat de Mallorca el dia 19 de març. Igualment venia altres quantitats gairebé sempre en censals.¹¹⁸ Per pagar a la seva tia Isabel casada amb Jordi Joan Fortuny de Roesca, 50 lliures, la meitat de les 100 lliures que Margalida, mare d'Isabel li deixà en el seu darrer testament, i que el seu pare Lleonard com a hereu el 6 de març de 1497 havia de pagar, venia a Isabel 4 lliures censals.¹¹⁹ El dia 7 de novembre de 1497 Bartomeu Dusai, baster, venia a Margalida, vídua del fuster Pere Pallarès, unes cases que tenia per dot de la seva dona, filla del forner Pere Carbonell, al carrer del Molí de Vent tingudes en alou i directe domini de Pere Ignasi Massanet.¹²⁰ El dissabte 14 de novembre de 1498 cedia al cunyat Blai de Juny 2 lliures censals (corresponien a la seva muller Isabel) i que cada any entregava Pere Companyó per unes cases situades a la parròquia de Sant Miquel en el carrer del monestir de la Mercè i que en el moment tenia llogades Pere Sunyer olim esclau de Gabriel Sunyer, ciutadà.¹²¹ El 28 de gener de 1500 juntament amb la tia Coloma

¹¹³ A la segona meitat del segle XV potser es posaren de moda alguns noms de pila compostos, com és ara Pere Ignasi. Un contemporani era Pere Ignasi Vivot, fill de Joan Vivot i de Lucrècia Valentí. Per tant, nét de Ferrando Valentí i nebot de Teseu Valentí, ambdós destacats humanistes.

¹¹⁴ ARM, Prot. P-400, ff. 22v-24r.

¹¹⁵ ARM, Prot. P-400, ff. 47r-48r.

¹¹⁶ ARM, Prot. M-735, ff. 2v-3r.

¹¹⁷ ARM, Prot. P-414, f. 27r.

¹¹⁸ ARM, Prot. P-392, f. 28r i 28v-29r; P-394, ff. 33v-34v i 114r-115r. ARM, Prot. P-414, f. 53r.

¹¹⁹ ARM, Prot. P-392, ff. 51v-52v. i P-414, ff. 90r-91v.

¹²⁰ ARM, Prot. P-392, ff. 191v-192v.

¹²¹ ARM, Prot. P-393, ff. 217v-218r.

havien de donar a Margalida, donzella germana de Pere Ignasi, 200 lliures censals per indicació de l'àvia Margalida. L'àvia ho indicà als seus hereus (Bernat Mateu i Lleonard) i els hereus d'aquests havien de complir. El mateix dia, Margalida reconeixia en un altre document haver rebut part de la quantitat.¹²² El 22 de juny de 1502 es posava d'acord amb la seva germana Margalida en temes de dot a l'hora de contreure matrimoni amb Antoni Joan Dureta.¹²³ El 7 d'agost de 1503, de bell nou amb la tia Coloma, entregava a la germana Margalida 21 lliures, 7 sous i 2 diners censals que rebien sobre diverses persones d'Inca i Sa Pobla, per atendre els desitjos de l'àvia Margalida envers la néta.¹²⁴ El 14 de març de 1506 consignava al seu germà Jaume 37 sous i 9 diners que li feia la Universitat, després d'haver arribat a una concòdia "*inter nos*" sobre 40 lliures censals.¹²⁵ El 1519 es fa esment d'una sentència anterior arrel d'un litigi sostingut entre Pere Ignasi i el seu cunyat Nicolau de Sales a causa d'11 lliures censals pertanyents a Magdalena Massanet, muller de Nicolau.¹²⁶ Un altre litigi és el que va enfrontar-lo amb Guillem Valentí per raó de censos.¹²⁷ El dissabte 31 d'agost de 1521, com a fill d'Isabel Nét, tractava temes de censos amb els parents Guillem, Pere i Mateu Nét.¹²⁸

D'altra banda, com a hereu del seu pare Lleonard, tenia dret i potestat per recuperar censals que pertanyien a l'heretat paterna. El 10 de novembre de 1497 rebia 10 lliures de Miquel Cortei i altres 10 de Jaume Melis d'Artà en concepte de censos.¹²⁹ El dijous 4 de febrer de 1501 admetia a Jordi Miquel de Sant Joan, donzell, per a que redimís 15 lliures censals a les que li estava obligat per una alqueria situada en el terme d'Esporles, a la cavalleria de Berenguer Pardo, ciutadà, a la vall de Canet.¹³⁰ El 29 de gener de 1505 es féu relació de les quantitats que rebia: 8 lliures, 12 sous i 7 diners que li feia la Universitat de Mallorca cada any el dia 12 de febrer les quals, més altres censals, "*per me translata fuerunt*" a Antoni Joan Dureta i a la seva esposa Margalida (germana de Pere Ignasi) segons consta en un document signat pel notari Miquel Llitrà el 12 d'agost de 1501; 8 lliures censals que feia la Universitat el 10 de març i les que rebia el monestir de Santa Clara; 9 lliures, 14 sous i 2 diners que feia la Universitat el 18 de gener i les que rebia Robert des Mas de la venda que li féu el seu germà Jaume Massanet. Pere Ignasi va cedir a Magdalena, vídua del ciutadà Dionís Valero, tudriu i curadora dels seus fills, el dret i facultat que tenia per recuperar dits censals.¹³¹ El 19 de gener de 1504 venia a Blai de Juny 12 sous censals que cada any rebia d'Antoni Ferrer d'Inca per unes cases que foren de Joan March de dita vila. El preu va ser de 7 lliures i 10 sous.¹³²

Els quefers de tipus econòmic són els que més rastre han deixat a la documentació. Dia 12 de novembre de 1498 venia al cunyat Blai de Juny 6 quarteres de forment censal que li feia Carles des Bac per la festa de Sant Pere i Sant Feliu a

¹²² ARM, Prot. T-837, ff. 59v-60v i 61r.

¹²³ ARM, Prot. V-285, ff. 28r-29r.

¹²⁴ ARM, Prot. T-842, ff. 5v-7r.

¹²⁵ ARM, Prot. S-829, f. 44v.

¹²⁶ ARM, Prot. B-130, ff. 92v-93r.

¹²⁷ ARM, Prot. M-849, ff. 28v-30v.

¹²⁸ ARM, Prot. B-173, ff. 67v-71v.

¹²⁹ ARM, Prot. P-392, f. 194r.

¹³⁰ ARM, Prot. P-443, ff. 39r-43v. Repetit a P-435, ff. 19r-24r.

¹³¹ ARM, Prot. P-401, ff. 15r-16v.

¹³² ARM, Prot. T-454, ff. 5v-6r.

més d'altres censos que li pagaven altres persones de Petra, Inca i altres pobles.¹³³ El dimarts 18 de maig de 1501 Pere Ignasi i Pau Ferrando, ciutadans, compraven a mestre Joan de León, sastre, 25 lliures que Miquel Coll d'Alcúdia li era tengut.¹³⁴ El 14 de juny de 1501 consignava a Berenguer Serralta, ciutadà, 4 lliures que li devia Joanico "*olim servus meus*".¹³⁵ El dia 11 de febrer de 1502 reconeixia que el donzell Nicolau de Quint li havia entregat 32 lliures que devia al seu pare Lleonard.¹³⁶ El 19 de gener de 1504 venia a Blai de Juny, ciutadà, 12 sous censals que cada any li feia Antoni Ferrer d'Inca per unes cases que foren de Joan March d'Inca, pel preu de 7 lliures i 10 sous.¹³⁷ Una dada del 13 de maig de 1504 indica que restava obligat a pagar 4 lliures censals per la festa de Santa Maria de març a Adriana, mare de Jaume Moix, donzell.¹³⁸ El 17 de novembre de 1504 lliurava a Nicolau de Muntanyans, doctor en lleis, l'alou que li pertanyia sobre certa part de la possessió de Galdent.¹³⁹ El mateix dia, juntament amb la seva muller Dominga i el seu germà Jaume venien a Rafel des Pi, ciutadà, 6 lliures censals que rebia sobre la Universitat de Mallorca pel preu de 75 lliures. S'indica que Jaume era menor de 25 anys i major de 24.¹⁴⁰ El 30 de gener de 1506 reconeixia que Bapista de Bonapart, donzell, li havia fet entrega de 200 lliures referides al dot de la seva dona.¹⁴¹ El 28 de gener de 1507 admetia haver rebut de Magdalena, vídua de Dionís Valero, ciutadà, 8 lliures censals.¹⁴² El dissabte dia 5 de novembre de 1510 venia 4 lliures censals a Guillem Riera, notari, pel preu de 50 lliures.¹⁴³ El 17 de desembre de 1515 pagava un cens de 10 lliures a la dona Francina Dameta.¹⁴⁴ El 9 de maig de 1518 venia a Nicolau de Berga un cens de 37 sous i 9 diners per valor de 4 lliures.¹⁴⁵ El 9 de febrer de 1525 feia venda a Joanot Bernadí de Sales *omnia pascua* de dues possessions seves durant un any pel preu de 25 lliures.¹⁴⁶

Pel que fa a reconeixement de deutes així mateix n'ha quedat constància. El 4 de març de 1507 per pagar a Joanot Bernadí de Sales, ciutadà, 7 lliures restants de major quantitat, li consignava davant el notari Antoni Massot les 7 lliures de 10 lliures que cada any li feia Jaume Blai Bestard de Binissalem.¹⁴⁷ El 4 de novembre de 1511 reconeixia 40 lliures a Magdalena Serralta, muller de Guillem Nét, ciutadà, i abans de Dionís Valero, difunt.¹⁴⁸ El 17 de març de 1512 per pagar a Domingo Miró 500 lliures, part de major quantitat, a què estava obligat li venia 4 lliures censals que gravaven sobre un hort situat a la parròquia de Sant Jaume.¹⁴⁹ El 5 de novembre de 1513 per satisfer 72 lliures a Guillem Riera, notari, marit de Joana, filla i una de les hereves del notari Joan Porquers, li venia 4 lliures censals pel preu de 50 lliures.¹⁵⁰ El 17 de març

¹³³ ARM, Prot. P-393, ff. 205r-206r.

¹³⁴ ARM, Prot. M-665, f. 22r.

¹³⁵ ARM, Prot. P-397, f. 100r.

¹³⁶ ARM, Prot. M-591, f. 32v.

¹³⁷ ARM, Prot. T-454, ff. 5v-6r i T-479, f. 50v.

¹³⁸ ARM, Prot. S-829, f. 20r.

¹³⁹ ARM, Prot. T-479, f. 97r.

¹⁴⁰ ARM, Prot. T-454, f. 117r i T-480r, ff. 12r-12v.

¹⁴¹ ARM, Prot. P-447, f. 117r.

¹⁴² ARM, Prot. P-403, ff. 8v-9r.

¹⁴³ ARM, Prot. M-491, ff. 81r-81v.

¹⁴⁴ ARM, Prot. S-1.091, f. 53v.

¹⁴⁵ ARM, Prot. T-246, ff. 31v i 37r.

¹⁴⁶ ARM, Prot. R-593, ff. 8v-9r.

¹⁴⁷ ARM, Prot. M-719, f. 83v.

¹⁴⁸ ARM, Prot. P-405, ff. 77r-77v.

¹⁴⁹ ARM, Prot. B-135, ff. 21v-22v.

¹⁵⁰ ARM, Prot. M-600, ff. 182r-183v.

de 1517 Pere Ignasi per pagar a Domingo Miró 500 lliures (part de major quantitat) a que estava obligat per la concòrdia a que havien arribat en relació a dot i censos, li venia 4 lliures censals per valor de 50 lliures que gravaven un hort dels hereus de Gabriel Canyelles, fuster, situat a la parròquia de Sant Jaume en un “*angiportu sive carrarono*” que sortia al carrer de Sant Jaume prop de l’hospital general.¹⁵¹ El 10 d’abril de 1518 reconeixia deure al mercader Joanot Socies 5 lliures i 5 sous per la compra de 6 quarteres de forment.¹⁵² El 3 de maig de 1518 acceptava deure al mercader Joan Socies 4 lliures i 18 sous per 7 quarteres de forment de Càller “*quas volo pro necessitatibus meis*”.¹⁵³ El 26 de febrer de 1521 reconeixia deure a Huguet Desmàs, ciutadà, 10 quarters d’ordi, 10 de civada i 10 de blat que li havia comprades. Prometia pagar-les per la festa de Sant Joan segons el preu vigent a la plaça de la Quartera.¹⁵⁴ El 18 d’abril de 1523, a la vila de Montuiri estant, Pere Ignasi i Dominga reconeixien el deute de 4 lliures per 10 quarteres d’ordi a Joanot Antic d’aquella vila on el matrimoni tenia propietats¹⁵⁵ i el 17 d’abril de 1526 es comenta que pagaven a Gabriel Miralles, ciutadà amb propietats a Montuiri, 10 quarteres de forment censals que cada any li pagaven per la seva petita possessió de les Algorfes situada en dita parròquia.¹⁵⁶ El dissabte dia 26 de març de 1530 per pagar 100 lliures a Domingo Miró restants de major quantitat, li venia deu quarteres de forment de xeixa censals.¹⁵⁷

Per atendre tantes activitats i gestions de caire econòmic Pere Ignasi recorria adesiara a la figura del procurador. El 23 de desembre de 1496 l’elegit era Pere Sabater, notari.¹⁵⁸ El 12 de desembre de 1500 designava Gariel Riera, causídic, per rebre censos deguts essent-ne testimonis Joan Castell, mercader i Francesc Sanç, escrivà.¹⁵⁹ El primer dia de març de 1502 elegia procurador Gabriel Cabaspre, mercader,¹⁶⁰ i el primer dia de juliol següent l’anomenat era Gabriel Conxillo, causídic.¹⁶¹ El dilluns 9 de maig de 1513, el nomenament s’adreçava a Jeroni Ferrer, notari, amb paga de 4 lliures anuals.¹⁶²

El dimecres 27 de novembre de 1504 es feia referència a una controvèrsia entre Pere Ignasi Massanet i Bernat Reus els quals havien fet parella per llaurar “*ço és de una mula sua ab un rossí nostre*” i només la podia fer ell o el seu fill. Sembla, però, que en Reus va deixar les bèsties a en Rossinyol, missatge. Per mala actuació d’aquest la mula es nafrà amb una rella “*e sta en perill de morir e forsa mai serà bona*”. L’hagueren de dur a mestre Bartomeu, manescal i Pere Ignasi demanà perjudicis.¹⁶³

També era posseïdor d’esclaus. El 4 de març de 1494 juntament amb el seu oncle Bernat Mateu Massanet venia a Jordi Miquel de Sant Joan, donzell, un esclau de l’heretat de Lleonard Massanet, de nom Mateu, de nació de sarraïns i d’uns quarantacinc anys d’edat pel preu de 43 lliures i 10 sous.¹⁶⁴ El dimarts 16 d’abril de 1499

¹⁵¹ ARM, Prot. B-153, ff. 17v-19r i 20r-22v.

¹⁵² ARM, Prot. V-401, ff. 4v-5r.

¹⁵³ ARM, Prot. V-401, f. 7r.

¹⁵⁴ ARM, Prot. G-176, ff. 42v-43r.

¹⁵⁵ ARM, Prot. A-181, f. 90r.

¹⁵⁶ ARM; Prot. M-607, ff. 247r-248v.

¹⁵⁷ ARM, Prot. B-125, ff. 54r-56r.

¹⁵⁸ ARM, Prot. P-391, ff. 225r-225v.

¹⁵⁹ ARM, Prot. P-395, f. 197v.

¹⁶⁰ ARM, Prot. M-731, f. 46v.

¹⁶¹ ARM, Prot. M-731, f. 56v.

¹⁶² ARM, Prot. S-1.086, f. 47v.

¹⁶³ ARM, Prot. P-449, ff. 142r-142v.

¹⁶⁴ ARM, Prot. P-446, ff. 223r-223v.

concedia la llibertat al seu esclau Joan, de nació de sarraïns.¹⁶⁵ El dilluns 13 de juny de 1501 restava obligat a Berenguer Serralta, ciutadà, en 4 lliures les quals li devia Joan, en altre temps esclau seu.¹⁶⁶ El dia 1 de març de 1509 Pere Oliver de Felanitx li venia un esclau de nació de moros de nom Jordi i de trenta anys d'edat pel preu de 45 lliures.¹⁶⁷

Endemés el trobam en relació a pagaments familiars, en aquest cas en relació a la família de la dona. El 10 de gener de 1510 reconeixia que la seva dona li havia entregat 1.100 lliures (40 lliures censals i 4 quarteres de forment per valor de 500 lliures, més 600 lliures en moneda). Sembla referir-se al dot. Hi ha una dada que aporta informació de caràcter familiar en esmentar a Peronella, germana de Dominga, i al seu marit Joan Miró, cavaller.¹⁶⁸

El pare de Pere Ignasi, Lleonard, s'havia casat per segona vegada amb Catalina, mare de Domingo Miró, donzell. El dimarts 17 de març de 1512 Pere Ignasi i Domingo (fill de la madrastra) arribaven a un acord pel qual el primer pagaria, en terminis, restes del dot de Caterina (3.000 lliures) en censals, oli i diners.¹⁶⁹ Entre les quantitats a pagar hi havia 500 lliures i per això li va vendre 4 lliures censals que gravaven sobre un hort a la parròquia de Sant Jaume.¹⁷⁰ El 1514, “*per restitució de son dot*” (el de Caterina), pagava a Domingo 44 lliures i 10 sous censals, part de major quantitat, que gravaven sobre certa vinya.¹⁷¹

6.2. Jaume Massanet i Nét

Juntament amb el seu germà Pere Ignasi i la seva cunyada Dominga el 27 de novembre de 1504 venia a Rafel des Pi, ciutadà, 6 lliures censals per valor de 75 lliures. El document apunta que Jaume és menor de vint-i-cinc anys i major de vint-i-quatre.¹⁷²

El divendres 3 de juny de 1513 Jaume comprava al seu cunyat Blai de Juny, ciutadà, un bord de casa seva blanc, de nom Antoni, d'uns vint-i-dos anys pel preu de 80 lliures.¹⁷³ El mateix dia, Jaume per pagar a Blai un deute que tenia amb ell de 24 lliures restants de 80 lliures li venia 1 lliura, 17 sous i 9 diners censals.¹⁷⁴

6.3. Isabel Massanet i Nét

Filla de Lleonard Massanet i d'Isabel Nét, la seva primera muller. Degué néixer a la dècada dels anys setenta del segle XV perquè en un document del 15 de març de 1496 s'indica que era menor de vint-i-cinc anys i major de setze.¹⁷⁵

¹⁶⁵ ARM, Prot. P-394, ff. 107r-109r.

¹⁶⁶ ARM, Prot. P-435, f. 72v.

¹⁶⁷ ARM, Prot. N-23, f. 60r.

¹⁶⁸ ARM, Prot. M-735, ff. 2v-3r.

¹⁶⁹ ARM, Prot. B-135, ff. 19v-21v i B-130, ff. 71r-73r.

¹⁷⁰ ARM, Prot. B-135, ff. 21v-22v.

¹⁷¹ ARM, Prot. B-130, ff. 71r-73r.

¹⁷² ARM, Prot. T-454, f. 117r.

¹⁷³ ARM, Prot. T-461, ff. 78r-78v.

¹⁷⁴ ARM, Prot. T-485, ff. 55v-56r.

¹⁷⁵ ARM, Prot. P-414, ff. 80r-80v.

Matrimonià amb Blai de Juny, ciutadà, fill de Miquel i de Magdalena. El dot arribà a les 1.150 lliures.

Disposam de poques dades per poder esbrinar la seva trajectòria personal, sí algunes més del marit.

Per part de pare, Blai tenia una tia Praxedis casada amb Gabriel Sunyer, ciutadà, i dos cosins que eren Bernat Sunyer Juny i Gabriel Sunyer Juny.

El dia 30 d'abril de 1502 testà Miquel de Juny, ciutadà, pare de Blai, que residia a la parròquia de Sant Jaume. Elegí marmessors la seva mare Elionor, la germana Praxedis, l'esposa Magdalena i el fill Blai a qui instituí com a hereu universal dels seus béns. Elegí sepultura a la capella de Sant Gabriel del convent de Sant Domingo. Morí al cap de pocs dies, el 5 de maig.¹⁷⁶

El dissabte 7 de gener de 1520 Blai de Juny acceptada de Pere Vexili habitant a Inca, haver rebut 4 lliures per mans del seu fill Martí Vexili que li feia cada any per la festa de Nadal.¹⁷⁷ Tres setmanes més tard, el dia 28, Blai reconeixia que Bernat Tries, donzell, que tenia possessió a la parròquia d'Esporles, li lliurà d'una part 19 lliures i 15 sous de les 37 lliures i 10 sous a què estava obligat cada any.¹⁷⁸ El 2 de març del mateix any havia de pagar uns censos a Pere Ignasi Massanet.¹⁷⁹

El dijous 19 d'agost de 1518 Blai féu testament. Encara viuria uns anys perquè va morir el dilluns dia 15 de setembre de 1522.¹⁸⁰ A l'igual que els seus predecessors volia ser enterrat al convent de predicadors. Nomenava marmessor fra Jeroni Pairi, dominic.

Isabel i Blai tingueren una única filla i hereva, Esperança, que sembla morí ben jove. Esperança casà amb Guillem Valentí i Bartomeu.¹⁸¹ Aquest Guillem era fill de Teseu Valentí i Dameto i de Joana Bartomeu, pertanyent a una nissaga de rics mercaders.¹⁸² Guillem era nét de Ferrando Valentí, destacat humanista.¹⁸³

El dissabte 7 de febrer de 1530 Guillem Valentí, com a hereu de la dona Esperança, la seva primera muller, segons constava davant el notari Gabriel Sampol en un document del 1500, reconeixia que el procurador reial Francesc Burgues li féu entrega de 14 lliures i 1 sou sobre els béns de Pere Niell d'Inca condemnat per crímens de la Germania. N'eren testimonis Pere Moranta i Antoni Ballester, notaris.¹⁸⁴

D'altra banda Blai de Juny tingué un fill natural, també anomenat Blai, amb la dona Eulàlia Llobera. Mare i fill són ben atesos econòmicament en el testament del pare. Deixà com a hereva universal la seva filla Esperança.

Cal dir també que Miquel de Juny en el testament llegà dues lliures a un nét de nom Blai Jeroni. Potser es tracti del fill bord de Blai.

¹⁷⁶ ARM, Prot. T. 1.067, ff. 70r-71v.

¹⁷⁷ ARM, Prot. G-176, ff. 1v-2r.

¹⁷⁸ ARM, Prot. G-176, ff. 5v-6r.

¹⁷⁹ ARM, Prot. G-176, ff. 9v-11r.

¹⁸⁰ ARM, Prot. T-1.067, ff. 34r-35v.

¹⁸¹ ARM, Prot. M-601, f. 97r.

¹⁸² Per via materna Guillem era nebot de Gregori Burgues, cavaller, que ostentà el càrrec de procurador reial. Gregori maridà amb Caterina Bartomeu germana de la mare de Guillem.

¹⁸³ BARCELÓ CRESPI, Maria; ENSENYAT PUJOL, Gabriel: *Ferrando Valentí i la seva família*, Barcelona, 1996.

¹⁸⁴ ARM, Prot. M-601, f. 97r.

6.4. Margalida Massanet i Nét

El dia 28 d'agost de 1479, essent donzella i tenint més de vint-i-cinc anys, nomenava procurador el seu cunyat Blai de Juny, ciutadà, per exigir quantitats que li eren degudes tant a Ciutat com a fora.¹⁸⁵

El dimecres 22 de juny de 1502 Antoni Dureta, ciutadà i mercader, i la seva muller Praxedis feien donació al seu fill Antoni Joan de 1.200 lliures atès el seu matrimoni amb Margalida Massanet i Nét. Un dels testimonis va ser Pasqual Valero, clergue.¹⁸⁶ L'endemà, Margalida, de consentiment amb l'oncle patern Joan Fortuny i amb l'oncle matern Mateu Nét i amb els seus germans Pere Ignasi i Jaume es comprometia en matrimoni amb Antoni Joan Dureta, ciutadà, davant el notari Antoni Valero. Aportava 800 lliures de dot, 500 en censos i 300 en diners. Els testimonis de l'acte varen ser Joan Andreu, doctor en lleis, Mateu Nét i Berenguer Serralta, ciutadans.¹⁸⁷

6.5. Magdalena Massanet i Nét

Es casà amb Nicolau de Sales, ciutadà, el contracte matrimonial de la qual data del 14 de març de 1504. Magdalena, donzella, comptava amb el consentiment dels seus germans Pere Ignasi i Jaume i contribuïa amb un dot de 600 lliures sobretot en censos. Els testimonis foren Blai Nét i Baptista de Bonapart, ciutadans.¹⁸⁸ Altre cop trobam la relació amb Blai Nét quan el 19 de setembre de 1504 Nicolau de Sales el nomenava el seu procurador.¹⁸⁹

7. Els renéts i les renétes (fills i filles d'Isabel Massanet i Torrella)

Del matrimoni d'Isabel Massanet i Torrella amb Jordi Joan Fortuny nasqueren tres fills i una filla: Macià, Joanot, Jordi i Isabel Jerònima. D'altra banda, en un altre document s'esmenta Macià Joan Fortuny, donzell, casat amb Iolans els quals tingueren una filla, Magdalena que a la vegada es casà amb Simó Serralta.¹⁹⁰

Macià Joan Fortuny i Massanet, donzell, el dissabte 12 de juliol de 1505, es comprometia en matrimoni mitjançant contracte davant notari amb Eulàlia, filla de Gabriel de Berga, ciutadà, i de la seva muller Eulàlia de Caulelles.¹⁹¹ Eulàlia de Berga i Caulelles aportava un dot de 800 lliures, 300 en diners i 500 en censos.¹⁹²

El 18 de desembre de 1512 Eulàlia féu testament. Elegia per marmessors el seu marit i el seu germà Nicolau de Berga, ciutadà. Manifestava el seu desig de ser

¹⁸⁵ ARM, Prot. T-837, f. 20r. Repetit a T-877, f. 58r.

¹⁸⁶ ARM, Prot. V-285, ff. 29-30v. i V-287, ff. 49r-52.

¹⁸⁷ ARM, Prot. V-285, ff. 31r-34r.

¹⁸⁸ ARM, Prot. M-593, ff. 17r-18v.

¹⁸⁹ ARM, Prot. M-593, f. 100r.

¹⁹⁰ ARM, Prot. P-446, f. 1r.

¹⁹¹ A través del testament de Gabriel de Berga (1506) coneixem els seus fills: Bernat i Nicolau. Les filles: Eulàlia casada amb Macià Fortuny, donzell; Elionor amb Joan Borrassà, ciutadà; Francina amb Joan Cabaspre, ciutadà i lul·lista; Joana amb Arnau Garcia, ciutadà; Magdalena, donzella i Agnès, monja del puig de Pollença. ARM, Prot. P-454, ff. 7r-11r. Repetit als folis 15r-16v.

¹⁹² ARM, Prot. T-448, ff. 32r-32v. Repetit a T-489, ff. 30r-32r.

enterrada al vas del marit, a la capella de Tots Sants a la Seu. Esmentava els seus fills Joanot, Jordi, Eulàlia i Isabel Jerònia (volia que fos monja de Sant Jeroni) als que declarava hereus universals.¹⁹³

Joanot Fortuny de Ruesca i de Berga es convertí en el cap de la línia principal dels Fortuny. Maridà amb Elionor Nét i de Sala i testà el 1581. Mentre, el germà Jordi seria el cap de la línia menor.

Els Fortuny de Ruesca tenien origen aragonès. El primer que s'establí a Mallorca va ser Fortuny de Ruesca, donzell, que arribà el 1414 amb el càrrec d'alcaid de les reials presons.¹⁹⁴

Foren importants propietats a la zona d'Estellencs. El 5 de novembre de 1513 Macià Joan Fortuny en nom dels habitants d'Estellencs demanava a altres posseïdors d'alqueries que també contribuïssin a la taxa del salari de talaies i escoltes fetes a Estellencs.¹⁹⁵ El 8 d'octubre de 1523 Macià Joan llogava per un període de cinc anys la seva possessió d'Estellencs a Vicenç Castanyer. El contracte de dit lloguer contemplava des de la vinya a fer carbó passant per molts altres aspectes agràrics.¹⁹⁶

8. Altres Massanet

A la documentació arxivística del segle XV i de principis de la centúria següent apareixen diverses persones amb el llinatge Massanet potser emparentats amb la família estudiada encara que no es pugui confirmar del tot.

Antoni Massanet, notari

Maridà amb una filla de Bernat Olives¹⁹⁷ i del matrimoni va néixer Antoni Urbà Massanet, igualment notari, Joan, mercader, i Elionor.

Entre els parents de la dona hi consta el notari Pere Moranta que n'era oncle. Potser el nom de la filla de n'Olives fos Praxedis. Així consta en un document del 31 d'octubre de 1494 en el que la vídua del notari Antoni Massanet, Praxedis, juntament amb el fill Joan, feia venda de 4 lliures censals a Babtista Salom i a Oliver de Termes, ciutadans.¹⁹⁸

Del seu quefer professional, a més de notari, se sap que va ser escrivà de la casa de la Universitat almenys el 1491.¹⁹⁹ Justament aquell any se suscità una qüestió que també afectà a Antoni. El dissabte 18 de juny davant el notari Mateu Moranta va comparèixer Antoni Massanet al que li feren saber que havent sortit elegit segons el regiment se sortí i sac "*sou tengut scriure e registrar les lletres en nom de la Universitat tremeses ab consentiment de la major part dels magnífichs jurats e en açò no ha ne pot haver alguna dubitació*". Sembla que Antoni va recusar escriure, registrar i segellar algunes missives que els jurats havien de trametre's al rei.

¹⁹³ ARM, Prot. T-1.067, ff. 72r-72v.

¹⁹⁴ Gran Enciclopèdia de Mallorca, *sub voce*, Vol. 6, Palma, 1989, pp. 34-35.

¹⁹⁵ ROSSELLÓVAQUER, Ramon: *Noticiari d'Estellencs (segles XIII-XVI)*, Mallorca, 1997, p. 19.

¹⁹⁶ ROSSELLÓ VAQUER, Ramon: *Noticiari d'Estellencs (segles XIII-XVI)*, Mallorca, 1997, pp. 20-21.

¹⁹⁷ ARM, Prot. M-490, f. 58v.

¹⁹⁸ ARM, Prot. P-389, ff. 155r-155v.

¹⁹⁹ ARM, Prot. M-609, ff. 8v-9r.

L'acusaven d'haver violat el regiment i el jurament que havia prestat i això suposava la privació i inhabilitació de l'ofici. L'endemà es defensà de les acusacions i reconeixia les obligacions que comportava el càrrec. Va ser el lloctinent qui li ho mandà i Antoni no el volgué desobeir perquè fer-ho era fer-ho al rei a més de ser molestat en la seva persona i béns. Demanà la revocació de la denúncia feta contra ell. De fet va ser víctima de la desavinença entre jurats i lloctinent.²⁰⁰

De l'activitat econòmica consten diverses dades. El dilluns 3 de març de 1460 Juliana, de nació de tàrtars, muller d'Antoni Anglada, brasser, el nomenava el seu procurador essent-ne testimoni Huguet Barxa, lapiscida, i Miquel Guimera, paraire.²⁰¹ El 26 d'octubre de 1469 acordava fer una societat de moltons amb Pere Caselles d'Artà. En Caselles els havia de guardar i el notari li pagaria 40 sous anuals. Tant les ganàncies com les pèrdues serien a mitges.²⁰² El dia 9 de març de 1470 Antoni Massanet feia relació del que havia cobrat en pecúnies i censos i la presentava a Joana, muller del cavaller Pere Joan Albertí de la qual n'era el procurador: de Ferrer Palmer d'Andratx 3 lliures i 8 sous; de Mateu de Puigdorfila 40 lliures; de Pere Gener d'Artà 8 lliures i 8 sous; de la dona Pasquala 6 lliures i 10 sous; d'en Canyelles de Santa Maria del Camí 12 lliures; d'Antoni Cerdà de Montuiri 5 lliures, 18 sous; de Mateu Sant Joan 40 lliures i 15 sous; d'en Vilapriu d'Inca 4 lliures; de Miquel Joan, carnisser, 5 lliures i 4 sous; de Martí Xarques 4 lliures; de Guillem Sureda d'Artà 19 lliures; d'Albertí Demeto 9 lliures; de la dona Socarrats 4 lliures; de Miquel Petro 2 lliures i 8 sous; de Bartomeu Albertí 14 lliures; de Rafel Loqui 1 lliura i 10 sous; de Simó Roca 9 lliures i 10 sous; de Jaume Fiol de Binissalem 3 lliures i 12 sous; de Jaume Castanyer 21 lliures; de la dona d'en Colom, argenter, 1 lliura i 12c sous; de Miquel Vallespir 2 lliures i 16 sous; de Francesc Bofí, boter, 8 lliures; de Pere Gil de Porreres 1 lliura; de Francesc Relles 4 lliures; del fill d'en Nacra 10 lliures; de Pere Martorell de Selva 4 lliures; de Jaume Domènec, blanquer, 2 lliures; de la Universitat de Mallorca 28 lliures.²⁰³

El divendres 28 de setembre de 1470 Joan Morató, prevere beneficiat a la Seu, li consignava certes quantitats de censos: 3 lliures i 12 sous que pel seu benefici a Santa Eulàlia li feia Jaume Segura, baster, cada any per la festa de Sant Miquel; 4 lliures pel seu benefici de la Seu a pagar per la festa de Nadal per part de Bernat Martí, mercader; 2 lliures pel benefici de la Seu que feia Pau Valleriola per la festa de Nadal.²⁰⁴ El dia 5 de març de 1471 consignava a un altre Antoni Massanet, absent, 15 lliures i 8 sous que li devia Pere Seguals, prevere.²⁰⁵ El 28 d'agost de 1472 Gabriel Amat de Porreres li feia venda de la llana a tondre de les seves ovelles el proper any a raó de 5 lliures i 10 sous el quintar la qual portaria a les seves expenses des de ca seva fins a Ciutat.²⁰⁶ El dilluns 16 de novembre de 1472 Baltasar Claret, ciutadà, i Pere Servera, picapedrer, ambdós cònsols de la cúria de la mar, reconeixien deure al notari Antoni Massanet 11 lliures perquè el dit Pere li comprà un drap de llana blanc setzè. Prometien pagar en el termini de dos mesos.²⁰⁷ El 28 d'abril de 1473 Guillem Bordils,

²⁰⁰ ARM, Prot. M-609, ff. 8r-9v.

²⁰¹ ARM, Prot. C-115, f. 56r.

²⁰² ARM, Prot. P-437, f. 41r. Repetit a P-365, f. 10v.

²⁰³ ARM, Prot. P-365, ff. 54v-55r.

²⁰⁴ ARM, Prot. P-365, f. 133v.

²⁰⁵ ARM, Prot. P-366, f. 28v.

²⁰⁶ ARM, Prot. P-367, ff. 85r-85v.

²⁰⁷ ARM, Prot. P-422, f. 80r. Repetit al f. 105r.

el seu germà Jaume Bordils i la muller d'aquest Antonina, moliners, admetien deure al notari Antoni Massanet 22 lliures i 15 sous pel preu de tres quintars i mig de llana que li havien comprat prometent pagar-lo dins quatre mesos.²⁰⁸ El divendres 24 de setembre de 1473 Jaume Berard, canonge, admities deure-li 125 lliures. N'eren testimonis Pere Llitrà, notari, i Joan Gradolí, ciutadà.²⁰⁹ El 9 de març de 1476 Bapbista Salom i Oliver de Termes, ciutadans, li venien 4 lliures censals.²¹⁰ El 7 de febrer de 1482 conformava haver rebut de Francesc Sanglada, donzell, 167 lliures i 4 sous.²¹¹ El 18 de juliol de 1492, dimecres, Antoni Massanet, reconeixia que el donzell Bernadí Sanglada li pagà 100 lliures a més d'altres 7 lliures, 6 sous i 8 diners per redimir 8 lliures censals.²¹²

Altrement trobam el notari actuant de testimoni. A tall d'exemple, junt a Gaspar Almentor, quan Antoni Lavelet i muller Joaneta el 24 d'abril de 1466 venien a Francesc Rovira, prevere beneficiat a la Seu, 40 morabatins censals per valor de 16 lliures.²¹³ El 3 de novembre de 1468 testimoniava a favor de Pere Fuster de Lluçmajor en l'acte de consignació de diversos censals a Joan Busquet, ciutadà.²¹⁴ També quan Gabriel Pau, saig, nomenava procurador Antoni Verduc, remolar, el 22 de setembre de 1470.²¹⁵ Igualment quan Gabriel Genovard, ciutadà, el dia 5 d'octubre de 1471 admities haver rebut de Bonifaci de Pacs 106 lliures i 16 sous.²¹⁶

També actuà de procurador. El dijous 11 d'agost de 1463 Antoni Nadal, cirurgià, el nomenava a tal efecte davant els testimonis Joan Gerrer i Germà Mas, barbers.²¹⁷

El 4 d'agost de 1477 Antoni Aguiló, mercader, acceptava haver rebut del notari Massanet, en varies vegades, 400 lliures les quals Magdalena, muller de n'Aguiló i néta (o neboda) d'en Massanet per part de germana "*michi in dote constituit*".²¹⁸

El 7 de juliol de 1479 manumities el seu esclau Simó de nació de xarquesos i n'era testimoni de l'acte el seu fill Joan.²¹⁹ El 3 de desembre de 1489 Pere Suriano, notari, venia a Antoni Massanet, notari, tots els drets que li pertocaven d'Estàcia, serva seva "*in statu libero*", de nació de xarquesos pel preu de 30 lliures i 15 sous.²²⁰

En alguna ocasió degué exercir com a tutor de la seva néta Eulàlia, filla d'Antoni Urbà. El dimecres 18 de març de 1489 tant en nom propi com també com a tutor d'Eulàlia "*impuberis neptis sue filie et heredis discreti Anthoni Urbani Massanet notarii quondam*", nomenava procurador seu i de la dita hereva Joan Massanet, mercader, per cobrar quantitats degudes: *res, bona, census et alia qualibet jura*. Sembla tractar-se del seu fill Joan.²²¹

²⁰⁸ ARM, Prot. P-368, f. 15v.

²⁰⁹ ARM, Prot. P-424, f. 80r.

²¹⁰ ARM, Prot. P-371, ff. 30r-31v.

²¹¹ ARM, Prot. T-816, f. 38r.

²¹² ARM, Prot. A-101, ff. 134v-135r.

²¹³ ARM, Prot. M-247, f. 159v.

²¹⁴ ARM, Prot. T-809, f. 12r.

²¹⁵ ARM, Prot. T-809, f. 35r.

²¹⁶ ARM, Prot. P-366, f. 102r.

²¹⁷ ARM, Prot. F-76, f. 54r. Repetit a F-125, f. 287v.

²¹⁸ ARM, Prot. P-372, ff. 58r-58v.

²¹⁹ ARM, Prot. P-374, ff. 62v-63r.

²²⁰ ARM, Prot. M-485, ff. 148v-149r.

²²¹ ARM, Prot. M-485, f. 26r.

El notari Pere Moranta el dia 11 de febrer de 1488 n'escripturà un testament²²² i un altre el 5 d'agost de 1493.²²³ Ara per ara es desconeix la data de defunció. Això no obstant, del dijous 20 de novembre de 1493 data l'inventari d'una part dels seus béns, redactat pel notari Nicolau Tomàs en el que destaquen molts llibres amb presència d'autors clàssics (Virgili, Tuli, Salusti...), documents, papers i cartes així com una substanciosa relació de censals.²²⁴ Sembla que aquesta part va constituir la legítima de la seva néta Eulàlia.

Desconcerta una dada de 1501 quan el 14 de març rebia 10 lliures i 8 sous censals sobre la possessió de Gomera, a Lluçmajor.²²⁵ O no havia mort o és un error.

Antoni Urbà Massanet i Olives, notari

Maridà amb Nicolaua Porquer i Milià, filla de Joan Porquer, notari, i d'Antònia Milià. Nicolaua per línia paterna era neboda d'Anselm Porquer, doctor en lleis; de Francina Porquer, casada amb Joan Rull, notari; d'Anneta casada amb Antoni Bosca, notari; d'Eulàlia casada amb Guillem Caldentei, mestre en medicina; de Joana, casada amb Guillem Riera, notari.²²⁶ Per línia materna era néta de Francesc de Milià, notari. I encara, el 1473, la tia Francina Milià es col·locava en matrimoni amb Joan Ferrando, escrivà, fill del notari Jaume Ferrando, amb un dot de 300 lliures.²²⁷ Sembla que dita Nicolaua va estar casada (abans o després) amb Francesc Sans, mercader. En aquest cas, l'endogàmia entre notaris és ben palesa.

Una nota marginal en un protocol notarial de Joan Porquer, certament personal i subjectiva, datada el dissabte dia 8 de novembre de 1488, indica el següent: "*Jhesus. Aquest die pres missa me filla ne Nicholava ab lo discret n'Anthoni Urbà Messanet notari: vivant in pace cunctis diebus eorum vite et in bonis (...) perseverantia habeant. Un afegit al text diu: Morí lo dit mon genre a XIII de febrer any MCCCCLXXXVIII*".²²⁸

Antoni Urbà i Nicolava foren pares d'una filla de nom Eulàlia. Una vegada mort el pare, el notari Miquel Mulet es convertí en el tutor d'Eulàlia.

En el tema de captius, el 28 de novembre de 1488 Bonata, muller de Joan Frígola, mercader "*in terra maurorum detenti*", i Antonina muller de Jofre Valleriola, difunt, venien a Antoni Urbà Massanet, notari, una esclava del dit Frígola de nació de moros d'uns trenta anys pel preu de 40 lliures "*pro redimenda et liberanda persona dicti Johannis Frigola*".²²⁹

El dia 20 de setembre de 1493 s'aixecà l'inventari dels béns d'Antoni Urbà Massanet per indicació de la seva filla i hereua Eulàlia. Hi destacaren molts llibres.²³⁰

²²² ARM, Prot. T-496, ff. 26v-31v.

²²³ ROSSELLÓ LLITERAS, Joan: *Els pergamins de l'arxiu parroquial de Santa Creu*, I, Palma, 1989, p. 240.

²²⁴ ARM, Prot. T-496, ff. 26v-31v. Citat a ALOMAR CANYELLES, Antoni Ignasi: *L'armament i la defensa a la Mallorca medieval. Terminologia*, Palma, 1995, p. 507.

²²⁵ ARM, Prot. T-488, ff. 84r-85v.

²²⁶ ARM, Prot. R-577, ff. 86v-87r. ARM, Prot. M-600, f. 198r.

²²⁷ ARM, Prot. F-112, s/f.

²²⁸ ARM, Prot. P-383, f. 176v.

²²⁹ ARM, Prot. M-433, ff. 194r-194v.

²³⁰ ARM, Prot. T-496, ff. 26v-32. Hillgarth assenyala cinquanta-cinc entrades entre llibres en pergami, paper i bastants ja "*de stampa*" o sia impresos. No hi manquen els llibres de lleis i els de gramàtica. Hi són presents autors com Ovidi,

Val a dir que el 19 d'abril de 1507 Guillem Caldentei i la seva muller Eulàlia juntament amb Miquel Puig ciutadà i la seva muller Magdalena a més del donzell Miquel Ballester venien al notari Damià Mulet totes les notes, manuals, protocols i altres documents provinents de l'heretat d'Antoni Urbà. Jaume Mollet, escrivà i futur notari, en fou testimoni.²³¹

Sembla que la vídua Nicolaua tornà casar-se. Així, en el testament de la seva mare Antònia, escripturat davant el notari Jordi Ramon el dia 6 de maig de 1502, consten el seu fill i hereu i les seves filles: Anselm, doctor en lleis; Isabel, donzella; Anneta Joana, donzella; Francina casada amb Joan Rull; Caterina casada amb Joan Blanch; i Nicolaua, maridada amb Francesc Sanç, mercader.²³²

Joan Massanet i Olives, mercader

El divendres 3 de novembre de 1475 se signaven els capítols matrimonials entre Joan i Eulàlia, donzella, filla única i hereva de Bernat Ramis, blanquer, i de Damiana, ja difunts.²³³ El mateix dia el seu pare Antoni, en contemplació de matrimoni li feia entrega de 1.000 lliures en censos.²³⁴ En una altra ocasió, el 28 de desembre de 1488, reconeixia que el pare de les 1.000 lliures pel seu primer matrimoni amb Eulàlia, ja difunta, li donaria 500 lliures en efectiu i les restants 500 en 40 lliures censals segons consta davant el notari Joan Porquers. Els testimonis foren Gabriel Gual, ciutadà, i Anselm Porquers i Jaume Galiana, escrivans.²³⁵

Va contreure un segon matrimoni amb una tal Tomassa.

Efectivament, el dijous 18 d'agost de 1496 el notari Pere Moranta aixecava inventari dels seus béns per indicació de Tomassa. Entre altres coses, s'indicava que l'alberg familiar s'ubicava a la parròquia de Sant Nicolau, "*lo qual trau portal a hun carreró que no passa lo qual hix a la costa den Brossa*" i era de l'heretat del seu pare Antoni ja difunt. A l'igual que altres membres de la família era perceptor de molts censos. Era propietari d'una vinya situada "*en lo ca[m]p dels cordés tenint-se en lo vall*". Tenia un bord negre nomenat Domingo de disset anys "*tort de hun vull*"; un esclau malaltís negre de nom Cristòfol i una esclava blanca de nació de xarquesos de cinquanta anys que tenia gràcia del dit Joan Massanet que pagant 30 lliures seria alforra.²³⁶

El 27 d'abril de 1498 la vídua Tomassa, hereva universal "*de vida sua del dit difunt son marit*", mantenia un litigi per qüestions de l'herència del seu sogre. Efectivament, Joan Massanet era hereu de la meitat dels béns del seu pare (entre els quals hi havia molts censos) que eren posats en discussió pels altres hereus o els seus descendents. Arribaren a un acord entre Tomassa i les tres parts restants que eren Magdalena muller del mercader Rafel Sényer i més tard del notari Pere Moranta;

Virgili, Tuli, Salusti, Horaci, Lorenzo Valla, Aretí, etc. i un llibre de cobles en castellà. HILLGARTH, J.: *Readers and books in Majorca, 1229-1550*, Vol. II, París, 1991, pp. 562-563.

²³¹ ARM, Prot. M-733, ff. 78v-79r.

²³² ARM, Prot. R-580, ff. 27r-28r.

²³³ ACM, 10.094, s/f.

²³⁴ ARM, Prot. P-440, ff. 123r-133v.

²³⁵ ARM, Prot. P-383, ff. 1v-2r. Repetit a P-432, f. 1v. i a P-370, ff. 71v-72r.

²³⁶ ARM, Prot. M-490, ff. 20r-61v.

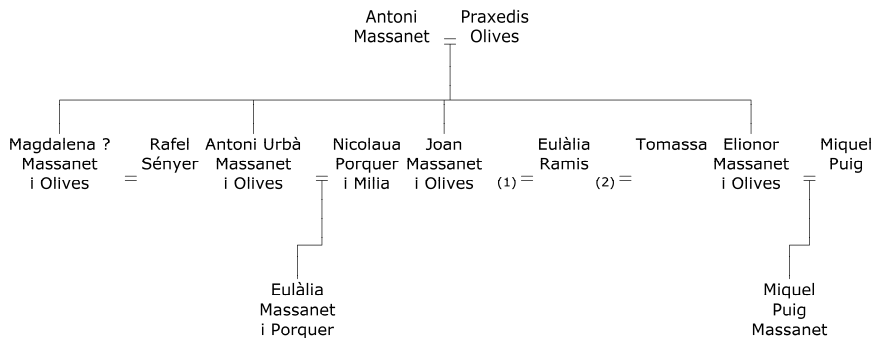
Miquel Mulet, notari, tutor d'Eulàlia, pubilla i hereva d'Antoni Urbà Massanet i Miquel Puig, mercader, fill de Bartomeu Puig, notari.²³⁷

Pel que fa a elements culturals val a dir que a l'inventari de 1496 només es relacionen dos llibres d'Hores en pergamí amb tancadures d'argent.²³⁸

Elionor Massanet i Olives

El 22 de juliol de 1510 Elionor i el seu marit Miquel Puig feien venda a Tomàs Vaello, prevere de la Seu, i Pere Torres, mercader, marmessors de Joanot Maxella, hostaler, de 16 sous i altres 10 sous censals a Gaspar Burguera, vicari de Santa Creu, i Pere Vicenç, prevere de Santa Creu, a favor dels aniversaris, de nombre de 3 lliures que rebia Miquel Puig (el fill) sobre la Universitat dia 24 de juny, rebudes de l'avi matern el notari Antoni Massanet. Aquest pagava el referit cens i altres per compra feta a Pere Rossinyol i muller Elisabet en poder de Miquel Mulet, notari, dia 4 de desembre de 1479. El preu de la venda fou de 16 lliures i 5 sous.²³⁹

Amb tot l'exposat s'evidencia el poder econòmic i el prestigi de la família Massanet així com el seu ascens social a la Mallorca de la tardor medieval.

²³⁷ ARM, Prot. T-834, ff. 53r-58. Repetit a T-835, ff. 28r-31v.

²³⁸ Citat per HILLGARTH, Jocelyn: *Readers and books in Majorca, 1229-1550*, Vol. II, París, 1991, p. 594.

²³⁹ ROSSELLÓ LLITERAS, Joan: *Els pergamins de l'arxiu parroquial de Santa Creu*, I, Palma, 1989, pp. 239-240.

